

תשובות ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל על עניני המשכן וכליו

הרבה מתשובותיו מובאים כבר בהערות וציונים ובביאורים. מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל נתן לי רשות להדפיס תשובותיו, אך אמר לי לכתוב שמה שהשיב היה בלי עיון.

מנין וסדר התרומות

(א) רש"י בפרשת תרומה (שמות כ"ה ג' ד"ה זהב וכסף ונחשת) כתב: כלם באו בנדבה איש איש מה שנדבו לבו חוץ מן הכסף שבא בשוה מחצית השקל לכל אחד, ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהוצרך שם כסף יותר וכו' ושאר הכסף הבא שם בנדבה עשאוה לכלי שרת, ע"כ. המהרי"ק ובביאורים של מהר"ן פירשו שלדעת רש"י הכסף הנזכר בריש פרשת תרומה הוא כסף נדבה. ונראה להביא ראיה לדבריהם ממש"כ רש"י בפרשת כי תשא (שמות ל' ט"ו) שהיו שלש תרומות, אחת תרומת אדנים, שנית לקנות מהן קרבנות ציבור, ושלישית תרומת המשכן כמו שנאמר: כל מרים תרומת כסף ונחשת (שמות ל"ה כ"ד) ולא היתה יד כלם שוה בה אלא איש איש מה שנדבו לבו, עכת"ד, שמדבריו משמע שתרומת הכסף שהיתה בתרומת המשכן היתה מה שנדבו לבו.

תשובה: נכון

(ב) במהרי"ק ועמר נקא ביארו שרש"י מנה י"ג דברים שנתנדבו ולא ט"ו משום דשמן למאור ובשמים לשמן המשחה אינם במנין כי לא היו באים בנדבה רק היו נקחים מתרומת הלשכה כדרך שאר קרבנות ציבור. דבריהם צ"ע ממה דאיתא בריש ברייתא דמה"מ (קודם פרק א): תרומת המשכן שממנה היו עושין גופו של משכן ושמן המאור וקטרת הסמים ובגדי כהנים ובגדי כהן גדול, ע"כ, שמשמע ששמן למאור בא מנדבת המשכן.

תשובה: יתכן שמדרשים חלוקים

(ג) ז"ל ביאורי מהרא"י עה"ת לבעל תרומת הדשן לענין מדוע מנה רש"י י"ג דברים שהוצרכו בעד המשכן ולא ט"ו: וי"ל דלא התנדבו לצורך שעה רק י"ג דבריי, אבל בכסף שהיה בא לצורך עשיית המשכן וכליו הנזכרים בפרש' לא התנדבו אות' אלא כחובה אתי' והשמן למאור שמונה הכתוב כאן זקוקה היתה לדורות ולא לפי שעה נתנדבו כאינך ולכך לא חשיב רש"י בכלל ההוא דתרומת נדבה דאיפש' לדורות הייתה באי מתרומת הלשכה. וצ"ע מה כוונתו במה שהוסיף לענין שמן למאור ולכך לא חשיב רש"י בכלל ההוא דתרומת נדבה דאיפש' לדורות הייתה באה מתרומת הלשכה, הא כבר ביאר שרק מנה נדבות לצורך שעה ולא לדורות, ושמן למאור הוצרך לדורות.

תשובה: בא ליתן טעם למה לא מנה הא דלדורות משום דאפשר להביאו מתרומת הלשכה

(ד) איך אפרש מהו הצבע ארגמן

תשובה [בע"פ]: בחדר אמרו פורפור, אבל אמר לי לפרש שהוא אדום כדעת הרמב"ם

(ה) רש"י פירש שיריעות עזים מנוצה של עזים, ולרש"י זבחים צ"ג ב' (ד"ה שק) הוי שק. ונראה דפליג על הרלב"ג שפירש שהוא רך.

תשובה [בע"פ]: תוספות בשבת ס"ד א' כתבו שיש שני מיני נוצה של עזים

(ו) בלקח טוב (שמות כ"ה ג') כתב "ועזים" זה כפרת עונות ישראל, שנאמר "אם יאדימו כתולע כצמר יהיו" (ישעיה א' י"ח). מדבריו משמע שסובר שהצבע של עזים הוא לבן. אך דבריו צ"ע, דמנ"ל דמיירי בצמר עזים ולא בסתם צמר שהוא של רחלים ואילים כדאיתא בירושלמי כלאים פ"ט ה"א.

ראה התשובה לזה אחר שאלה ז

(ז) בהעמק דבר (בראשית ל' ל"ב) כתב דסתם עזים שחורות כמבואר במסכת שבת פ' המוציא יין. חפשתי שם ולא מצאתי עדיין גמרא הנ"ל. אולי הרה"ג שליט"א יכול לכתוב לי המראה מקום הזה.

תשובה (מו"ר זצ"ל השיב תשובה אחת בעד אות הזה וגם לאות הקודם): צמר עזים אינו לבן רק שחור ורק צמר רחלים לבן כמ"ש בשבת ע"ז ב' וזה כוונתו

(יד) הרשב"ם עה"פ בענין טבעות הארון "ויצקת לו ארבע טבעות זהב וגו'" (שמות כ"ה י"ב) כתב: בולטין מגוף הארון ולא מחוברות, ע"כ. מדבריו משמע שסובר שטבעות הארון היו גוף אחד עם ארון החיצון של זהב. לפ"ז צ"ל שנעשו מזהב טהור, שארון החיצון היה ציפוי הארון מבחוץ ונעשה מזהב טהור, א"כ א"א שטבעות הארון שהיו חתיכה אחת עמו לא נעשו מזהב טהור, וכעין מש"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' בית הבחירה ה"ו לענין נרות המנורה שהיו מזהב טהור אף על פי שלא נאמר נרותיה זהב טהור מפני שהיו קבועים במנורה.

תשובה: נראה נכון (מו"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל לא השיב על שאלה זו ביחוד אלא במכתב הזה השיב בלשון כללית על שאלותי שלא השיב ביחוד: ויתר הדברים נראים נכונים. וכן הוא בכמה וכמה מכתבים שהשיב לי).

(טו) לפי הרשב"ם הנ"ל שטבעות הארון היו גוף אחד עם ארון החיצון של זהב, האם הטבעות נעשו ביציקה ואחר כך נתחברו לארון החיצון על ידי אש כאילו נעשו עמו מתחילה, או שמתחילה בעשיית ארון החיצון עשו ארון החיצון עם הטבעות בדפוס אחד. ונראה לבאר, שהדיוק של הרשב"ם הוא מ"ויצקת לו" (שמות כ"ה י"ב), שזהו דברי המתחיל שלו, דמדכתיב "לו" משמע שיציקת הטבעות תהיה לארון, וזהו רק אם הטבעות נעשו בדפוס אחד עם הארון החיצון, שרק באופן הזה יציקת הטבעות נתייחס לארון, שאם נעשו מתחילה לחד ע"י יציקה ואח"כ נתחברו לארון על ידי אש, שעל ידי האש הזהב נעשה לח כדי לחבר הטבעות לארון החיצון, אין היציקה נתייחס לארון.

תשובה: נראה נכון (נכלל כמה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

פ פ

(טז) מהו צורת טבעות הארון לדעת הרשב"ם שהטבעות נעשו עם ארון החיצון כמו מקשה אחת, כציור א או כציור ב.

תשובה [בע"פ]: מסתבר כציור א, שמסתבר שארון החיצון היה ארון שלם בפני עצמו (כל מה ששייך).

(יז) ר"א בן הרמב"ם כתב בשם קצת מפרשים שזר הארון היה פס עורף על שפת הארון גבוה ממנה וכשנקפלה הכפורת על הארון באה עם הארון בשטח אחד שוה. נראה שכוונתו היא שזר הארון היה גבוה טפח וכסה עובי הכפורת ותו לא. האם נכון.

תשובה: נכון

(יח) מהו שיעור אורך בדי הארון, שהאם היה מן הקרשים עד הפרוכת.

תשובה: שיעורן כדי שהנושאים יוכלו לנשוא בזה

(יט) שאלתי למו"ר שליט"א כבר לפני הרבה שנים, מהו שיעור אורך בדי הארון, שהאם היה מן הקרשים עד הפרוכת, והשיב: שיעורן כדי שהנושאים יוכלו לנשוא בזה. האם יש להביא ראיה לזה ממש"כ המאירי ביומא ע"ב א' (ד"ה הארון): ואותם הבדים היו ארוכים מכאן ומכאן יתר מאורך הארון שיהיו נושאים אותו בהם, ע"כ, שמשמע שרק האריכו מכאן ומכאן כדי שיהיו נושאים אותו בהם ולא יותר.

תשובה: יפה

(כ) שאלתי לרה"ג שליט"א מהו שיעור אורך בדי הארון, והשיב לי דשיעורן כדי שהנושאים יוכלו לנשוא בזה. נראה להביא ראיה לזה מתוד"ה דוחקין במנחות צ"ח ב' שכתבו שלא היה אורכן [אורך בדי הארון] עשר אמות, דמדלא נקט שיעורן משמע שאין להם שיעור מסויים כדברי הרה"ג. נראה לבאר דהגם דכתב הרד"ק במלכים א' פרק ח' פסוק ח' ד"ה ויאריכו הבדים באמה"ד וז"ל והלא אורך הבדים לא היה אלא עשר אמות וכו', עכ"ל, אין ראיה שסובר שהיו עשר אמות, ש"ל שכוונתו רק שודאי לא היו ארוכים יותר מעשר אמות.

תשובה: נכון [ונראה להביא סמך שכוונת הרד"ק במלכים היא רק שודאי בדי הארון לא היו ארוכים יותר מעשר אמות, ולא שהיו ארוכים עשר אמות, ממש"כ הרד"ק בדברי הימים (ב', ה', ט'), ששם הקשה אותו הקושיא, רק בשינוי: שהרי הבדים לא היו ארכן יותר מעשר אמות וכו', ע"כ, ומשמע שכוונתו רק שלא היה אפשר שאורך הבדים היה יותר מעשר אמות, אבל לא ששיעורם עשר אמות.]

(ח) לא מצאתי אם נוצה של עזים היה שזור או כפול ששה. מהו דעת הרה"ג שליט"א בזה.
תשובה: יתכן שא"צ שזירה כלל

(ט) כתיב: "ובמרכבה השלישית סוסים לבנים וגו'" (זכריה ו' ג'), ואיתא בילקוט שם רמז תקעד "ולבנים כנגד בני מררי כי רוב משמרתם לבנים קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו וכו'". מהו כוונת הילקוט.
תשובה [בע"פ]: שעצי שטים לבנים

(י) הרה"ג שליט"א ביאר לי שכוונת הילקוט בזכריה "ולבנים כנגד בני מררי כי רוב משמרתם לבנים קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו וכו'" היא שעצי שטים לבנים. האם צ"ל שכוונת הילקוט שעצי שטים לבן ממש, וכמו הפסוק בזכריה סוסים לבנים, או אולי י"ל שהם כעין לבן כמו כמה מיני עצים.
תשובה: יתכן שהוא כעין לבן

הארון

(יא) האם נכון לסתום בציפוי שפת הארון כדעת שפתי חכמים שהיה ציפוי בפני עצמו, ולא כפנים יפות שארון הפנימי של זהב היה כפוף כדי לצפות שפתו.
תשובה [בע"פ]: אינו מוכח אבל פשוט כזה

(יב) רש"י שמות כ"ה י"א ד"ה זר זהב פירש: כמין כתר מוקף לו סביב למעלה משפתו, שעשה הארון החיצון גבוה מן הפנימי עד שעלה למול עובי הכפורת ולמעלה הימנו משהו, וכשהכפורת שוכב על עובי הכתלים, עולה הזר למעלה מכל עובי הכפורת כל שהוא, ע"כ. מדברי רש"י משמע שהזר של הארון נעשה על ידי שארון החיצון היה גבוה מן הפנימי עד שעלה למול עובי הכפורת ולמעלה הימנו משהו, ולא שהיו שום ציורים וכדומה על גבי הארון החיצון. והיינו כדעת הרמב"ם בפירוש המשניות מסכת כלים פרק ד' משנה ד' שזר הוא השפה שגבהה מועט. ונראה לבאר שאע"פ שהארון החיצון היה גבוה מן הארון הפנימי טפח ומשהו, הזר היה רק המשהו שעלה למעלה מן הכפורת, שהרי רש"י בסוכה ה' א' פירש שזר הארון היה רק משהו. האם מה שביארנו לדעת רש"י הוא נכון.

תשובה: נכון

(יג) איתא בתו"י ד"ה הא כמאן דאמר ביומא עב: וז"ל באמה"ד ובפ"ק דב"ב קא חשיב כמה לוחות אוכלות בארון כו' לא חשיב כמה פנימי אוכל בשל עץ כי דק הוא מאד וכו' עכ"ל. משמע דהיה קשה לו דכמו דהלוחות ממעטות החלל כן עובי הפנימי ממעט החלל (נראה דלשונו בשל עץ מגומגם קצת), ואמאי לא נזכר בגמ' ב"ב שם, ותי' דדק הוא מאד, ובפשטות ר"ל דמשהו לא קחשיב. נמצא דסובר דממעט החלל, וא"כ לדבריו שיעור הכתלים הוי בשל עץ לחוד.

תשובה: כוונת התו"י שהפנימי מוריד קצת מהעץ נמצא מ"ש בגמ' חצי טפח או אצבע אינו מדויק אבל החלל בודאי מלבד הפנימי

(כט) רש"י בפרשת משפטים (שמות כ"ד י"ב) עה"פ "עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה" פי' שכל תרי"ג מצות בכלל עשרת הדברות הן. ונראה שראיתו מדכתיב "לוחות האבן והתורה והמצוה", שמשמע שהתורה נכתבה על הלוחות, ופי' רש"י שר"ל שתרי"ג מצות בכלל עשרת הדברות. משמע מדבריו שהתורה שבכתב לא נכתבה על הלוחות, שאם נכתבה עליהן היה לו לפרש שזהו כוונת הפסוק "והתורה והמצוה". וזהו דלא כדמשמע מהמדרש בשמו"ר מ"ג א' ובמדרש שה"ש רבה עה"פ ידיו גלילי זהב (ה' י"ד), דאיתא שם בשמו"ר שמה שבר הלוחות מדכתיב עליהם "אנכי ה' אלקיך", ועונשו אצלו "זובח לאלקים יחרם", ופי' הרד"ל ומהרז"ו (שם) שזובח לאלקים יחרם היה כתוב על הלוחות, שבין דבור ודבור היו כתובים דקדוקיה ופרשיותיה של תורה כדאיתא בשה"ש רבה פרשה ה', י"ד א'. (וכן איתא בירושלמי שקלים ו', א', סוטה ח', ג').

תשובה: פלוגתא היא בירושלמי

(ל) גירסת רבינו הלל בספרי בהעלתך (פ"ב) עה"פ "וארון ברית ה' נוסע לפניו" (במדבר י' ל"ג) היא: זה שהיה יוצא עמהן במלחמה היה בו ספר תורה, ע"כ, ודלא כג' הגר"א שם, ופי' רבינו הלל שר"ל שהיה בו לוחות השניים, והארון שהיה באמצע המחנה היו בו שביר הלוחות. וצריך להבין לפי גירסת רבינו הלל איך יתכן שהארון שבקה"ק היה בו שביר הלוחות ולא לוחות השניים.

ואולי י"ל שרבינו הלל סובר כעין מה דאיתא ברוקח, שהרוקח (שמות ל"ד א') כתב ששביר הלוחות היו בארון היוצא עמהם במלחמה, וכשהיו חוזרין מן המלחמה היו מחזירין שביר הלוחות לתוך הארון שבקה"ק (ודלא כתוספות עירובין ס"ג ב' שהקשו שאין אפשר לפרש ששביר הלוחות היו בארון היוצא עמהן במלחמה, הא איתא בב"ב י"ד שהיו בארון שבתוך קה"ק, ותי' דהיינו בבית עולמים, שלפי הרוקח י"ל שהגמ' בב"ב מיירי שלא בשעת מלחמה). וכן י"ל לפי רבינו הלל, שודאי מקום לוחות השניים היה בארון שבקה"ק, ורק בשעת מלחמה היו בארון היוצא עמהן במלחמה.

תשובה: נראה נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

(לא) בירושלמי שקלים ו' א' כתוב ששני טפחים של רוחב הס"ת היו בשני טפחים של אורך הארון. האם משמע מזה דלא כבבלי (ב"ב י"ד ב') דהקשה אמתא באמתא לא יתיב, או אולי לא נחית לזה.

תשובה [בע"פ]: גם הירושלמי כבבלי, רק שלא מאריך בזה

(לב) מהו כוונת רבינו גרשום (ב"ב י"ד ב') ששבעים שמות היו בארון, מנלן שיש שבעים שמות. תשובה [בע"פ]: כן הוא במדרש שיר השירים זוטא פרק א שיש להקב"ה שבעים שמות. שם כתיב כל השבעים שמות. וכן כתוב במדרש (ראה במדב"ר י"ד י"ב שיש להקב"ה שבעים שמות, אבל לא כתוב שם השמות). וכן הוא בבעל הטורים בפרשת בהעלתך.

(לג) הרא"ש בפ"ק דב"ב סי' נ"ב חקר אם היו עמודים בתוך הס"ת שכתב משה כשמונחת בארון. מלשונו 'דמסתמא היו העמודים בתוכה' משמע שלצד שיש לו עמודים בתוך הארון יש שני עמודים, אך בהלכות ס"ת ס"ק ח' לא כתב הכי, שכתב 'ועמוד אחד היה לו'.

תשובה: בב"ב לא נכנס לדקדק כמה עמודים הי' אלא העיקר שהו' טפחים בהדי עמודים

(לד) רש"י בב"ב י"ד א' (ד"ה שבו עמודים) כתב: ב' עמודי כסף כמין עמודי ספר תורה שוכבים לארכו והלוחות ביניהן שנאמר עמודיו עשה כסף, ע"כ. ונראה שכוונתו היא שעמודי הכסף היו עמודי הלוחות, א"כ הלוחות היו בין העמודים לדעת רבי יהודה שעמודי הכסף היו בארון. לפ"ז מסתבר שלדעת רבי מאיר שהעמודים היו מחוץ לארון לא היו כנגד מקום שספר תורה היה מונח כדעת התוספות בב"ב י"ד ב' (ד"ה ורבי מאיר) אלא היו כנגד מקום שהלוחות היו מונחים. האם נכון.

תשובה: נכון

(לה) לפני הארון היה צנצנת המן, מטה אהרן, שמן המשחה, ולילקוט שמעוני, לקח טוב (שמות ל"ו ל"ד), רבינו בחיי (שמות כ"ו ל"ג), ורוקח (שם) גם בגדי כהן גדול. מהו מקומם שם.

תשובה [בע"פ]: לא כתיב מהו מקומם

(כא) הרמב"ם בפרק ב' מהל' כלי המקדש הל' י"ג כתב בנושאי הארון: "ונוהרים שלא ישמטו הכדים מן הטבעות וכו'". מדבריו משמע שבדי הארון אינם עבים בסוף. תשובה [בע"פ]: אין ראייה, אולי בדוחק.

(כב) מדברי ר"א בנו שכתב שבשעת חנייה הכדים היו מתפרקין מן הטבעת האחת ונשארים באחרת ובשעת המסע הוחזרו משמע שבדי הארון אינם עבים בסוף. תשובה [בע"פ]: אין ראייה, אולי בדוחק.

(כג) תוספות ישנים ביומא (ע"ב א' ד"ה מתפרקין) כתבו שלדעת רש"י אין יכולים להוציא בדי הארון, ואחר כך כתב שנשמטין בדוחק. מדבריהם משמע שלפי רש"י אין הכדים נשמטים אפילו בדוחק. תשובה [בע"פ]: גם לרש"י צ"ל שנשמטין בדוחק, דאם לא כן לא שייך מה שנאמר בגמרא המסיר בדי ארון לוקה.

(כד) איתא במנחות צ"ח שבדי הארון היו בולטין בפרוכת כשני דדי אשה, ומיירי במקדש ראשון. התוספות שם בד"ה דוחקין פירשו שמעשה נס היה. האם היו בולטין בפרוכת במשכן, ואם היו בולטין בפרוכת במשכן האם היה ע"י נס. מצאתי בתוד"ה כתיב ביומא ע"ב ע"א שרצו לפרש שכוונת התורה במש"כ "ושמו בדיו" היינו שמשכו הכדים לחוץ להיות נראים בולטין בפרוכת כמין שני דדי אשה, ומשמע שהיו בולטין ע"י שמשכו הכדים ולא ע"י נס. ואע"פ שהתוספות חזרו מפירוש הזה בפסוק של "ושמו בדיו", נראה שבפשטות סובר שכן עשו רק שאין זה כוונת הפסוק. כעין זה מצאתי בפענח רזא פרשת תרומה בשם מהר"ר משה שהובא בשיח יצחק יומא ע"ב ע"א שפירש לפי האמת כמו שכתבו התוספות הנ"ל, רק שפירש שהכדים היו נמשכין, לא שהיו מושכין, וא"כ אולי י"ל לדבריו שהיו נמשכין ע"י נס, אבל נראה שכוונתו כתוספות. האם נכון מה שכתבתי בכוונת התוספות ופענח רזא. תשובה: נכון.

(כה) יש הרבה מקורות בחז"ל שלוחות הראשונים והשניים נעשו מאבן ספיר. יש כמה דעות בראשונים מהו מראה אבן ספיר. ויש ראשונים שכתבו שיש שני מיני אבן ספיר, לתוספות בהדר זקנים (שמות כ"ד י') אדום ודומה לתכלת, ולחזקוני (שם) שחור או כעין לבן שהוא כעין התכלת. ונראה שלתוספות בהדר זקנים והחזקוני הלוחות היו מראה הדומה לתכלת או כעין התכלת, שבספרי בהעלותך (ק"א) אמרו שהלוחות נעשו מאבן ספיר משום שמקיש מעשה למעשה, כתיב "והלוחות מעשה אלקים המה" (שמות ל"ב ט"ז), וכתיב "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" (שמות כ"ד י'), מה להלן ספיר אף כאן ספיר. אם כן לפי הספרי מסתבר שהיו כמראה אבן ספיר הנזכר שם בשמות כ"ד שהיא מראה הדומה לתכלת או כעין התכלת לתוספות בהדר זקנים והחזקוני. תשובה: נראה נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים).

(כו) אם הלוחות נכתבו בכתב אשורית האם היו תגין באותיות תשובה [בע"פ]: איני יודע, שאע"פ שיש תגין בכתב אשורית שבספר תורה אין תגין על הכתב אשורית שבגט

(כז) בשיר השירים רבה (פרשה ה', י"ד, א') עה"פ "ידיו גלילי זהב" איתא שאלו לוחות הברית, שנאמר "והלוחות מעשה אלקים המה", אמר ר' יהושע בר נחמיה מעשה נסים היו, שהיו של סנפרינון והיו נגללין. האם כוונת ר' יהושע בר נחמיה רק בלוחות הראשונים שהיו מעשה אלקים או גם בלוחות שניים שמשה חצבם. תשובה: כתיב כראשונים [שאלתי בע"פ למו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א [זצ"ל], שהרי לדעת הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תתפ"ג [תמ"ב]) גם למ"ד שהתורה ניתנה לישראל בכתב עברי רק לוחות האחרונים נכתבו בכתב עברי, אבל לוחות הראשונים נכתבו בכתב אשורית, א"כ חזינן שמ"כראשונים" לא ילפינן שבכל פרט היו לוחות השניים כראשונים, והשיב שדברי הרדב"ז מחודשים, וליתר הדברים שלא מצינו מפורש מסתבר שלוחות השניים היו כראשונים].

(כח) הרוקח בשמות ל"ב ט"ז פירש שהכתב על לוחות השניים נלקח מן הראשונים. האם לדעתו צ"ל שלוחות השניים היו ממש כלוחות הראשונים בכל מלה ומלה. תשובה [בע"פ]: אינו מוכח

(לט) בענין צורת הכרובים, רבנו אברהם בן הרמב"ם כתב שהיה הכרוב כולו מראשו ועד כתפיו כתבנית אדם ומן כנפותיו ועד תחתית גופו כתבנית עוף. הרשב"ם כתב "צורת הכרובים צורת עוף בעל כנפים ופניו פני אדם צעיר לפי שכרוב נגזר מן רביא". האם אפשר לומר שגם לפי הרשב"ם פני אדם צעיר הכוונה לא רק הפנים אלא כל הראש והצוואר.

תשובה: יתכן

(מ) אין פני הכרובים פחותים מטפח כמבואר בסוכה ה.: האם ר"ל שרק טפח, או שלכל הפחות צריכים להיות טפח, ואולי יותר מטפח.

תשובה: לכה"פ טפח

(מא) האבן עזרא פירש שהכרובים כצורת ילדים, והרלב"ג פי' כצורת בן אדם צעיר הימים. איתא בסוכה דף ה: שדמות פרצוף תינוק להם. האם לפי דבריהם כוונת הגמ' שגופם כילדים, אבל פניהם כדמות פרצוף תינוק שיותר צעיר מגופם, או שתינוק הוא ילד או בן אדם צעיר הימים, ופניהם כגופם.

תשובה: הכל אחד

(מב) האברבנאל כתב שהכרובים היו בצורת ילדים קטנים עם כנפים. האם כוונתו שהיו להם רגלי אדם, ודלא כדעת ר"א בן הרמב"ם.

תשובה [בע"פ]: אולי יש מחלוקת, אבל נראה שאינו מוכח שלדעת האברבנאל גופי הכרובים כגוף אדם.

(מג) באדרת אליהו (בראשית ג' כ"ד) כתב: הכרובים הם צורת אדם וכל הגוף של אדם רק עם כנפים ותחת הכנפים ידי אדם ופנים של תינוקת, ולכן נקראו החיות של יחזקאל כרוב וכן במקדש, ע"כ. לכאורה מש"כ 'וכן במקדש' ר"ל בכרובים של משה שהיו על הארון במשכן ובבית ראשון. האם נכון.

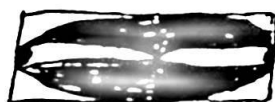
תשובה: הכונה על כרובים שעשה שלמה

(מד) ר"א בו הרמב"ם כתב שתחילתו של כל אחד מהכרובים מקצה הכפורת וסופו לאמצעה. האם כוונתו גוף הכרוב או כנפי הכרוב.

תשובה [בע"פ]: מסתמא כנפים

(מה) תוספות בהדר זקנים כתבו שהכרובים פורשים כנפים ומכסים כל רוחב הכפורת כנף אחד מזה וכנף את: מזה, וכן השני. האם כוונתו שכסו כל הכפורת.

תשובה [בע"פ]: כל הרוחב אבל לא האורך.

(מו) נראה שהציור של הכרובים לדעת תוספות בהדר זקנים שהכרובים פורשים כנפים ומכסים כל רוחב הוא כזה:

תשובה [בע"פ]: יפה (גטנץ גוט)

(מז) במעשה חושב פ"ח אות ה הביא מספר חכמת המשכן שאחורי הכרובים היו למערב, ורק פניהם היו הפוכים איש אל אחיו. וכתב דלישנא דקרא נמי דייקא, דכתיב: "ופניהם איש אל אחיו" (שמות כ"ה כ'), משמע רק פניהם ולא גופם.

אך דבריו צ"ע, שאם גופי הכרובים לא היו איש אל אחיו אלא היו פונים למזרח, נמצא שגופיהם לא היו פונים אל הכפורת אלא כלפי חוץ, א"כ איך כנפיהם היו סוככים על הכפורת, שמסתבר שכנפיהם היו לפני גופם, וגופם לא היו פונים אל הכפורת. מהו דעת הרה"ג שליט"א בזה.

תשובה: אפשר להטות הכנפים

הכפורת והכרובים

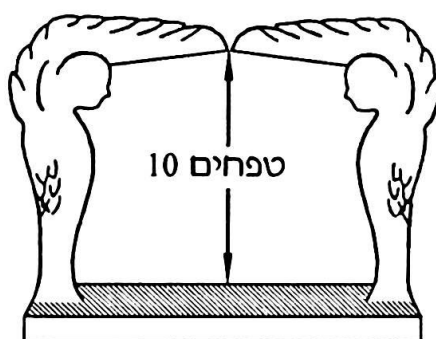
(לו) לדעת התשב"ץ חלק ג' סימן ע' עובי הכפורת היה טפח רק בדפנותיו, וכמו שכתב בלחם הפנים בחלק א' סימן ק"ל שהעובי טפח רק בדפנותיו ולא בשאר הלחם. האם נאמר שכמו שבלחם הפנים לדעת התשב"ץ העובי טפח לא היה בכל הדופן אלא רק בשפתי דפנותיו, גם בכפורת לדעתו העובי טפח רק בשפתי דפנותיה ולא בכל הכפורת.

תשובה [בע"פ]: לא מסתבר. די בחידוש שאמר, ואין לנו לחדש יותר מזה.

(לז) הרשב"ם על הפסוק "ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה" כתב שהיינו "מאמצעות גבול רחבו של כפורת שיהיו פני שכינה הנראה אליו לצד ההיכל". האם "מאמצעות גבול רחבו" ר"ל בקצות הכפורת בצדי הרוחב, וכמ"ש בתוספות בהדר זקנים (שמות כ"ה י') שהכרובים היו לאורך הארון, או בקצות הכפורת בצדי האורך.

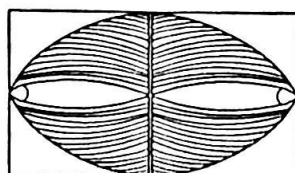
תשובה: מסתבר דר"ל לאורך הארון

(לח) איתא בגמרא סוכה ה' ב' שגופי הכרובים היו עשרה טפחים וכנפיהם היו למעלה מראשיהם ממש, שהיה חלל עשרה טפחים בין כנפיהם לכפורת. ראיתי בכמה ספרים שמציירים הכרובים שהיה חלל עשרה טפחים רק במקום אחד כעין זה:

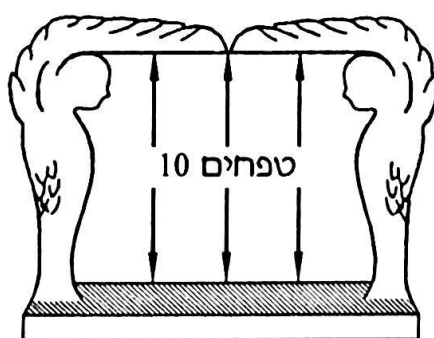

אך משום שכתוב בתורה שהכרובים היו סוככים בכנפיהם על הכפורת, ואיתא בסוכה שם שסוככים היינו שהיה חלל עשרה טפחים בין כנפיהם לכפורת, אינו מסתבר שכוונת התורה היא שהכרובים היו סוככים על הכפורת רק במקום אחד, אלא מסתבר שהיה חלל עשרה טפחים בין כנפיהם לכפורת ברוב הכפורת, היינו שהיו סוככים בכנפיהם על רוב הכפורת כזה:

הכנפים היו
סוככים על
רוב הכפורת

(הציור הוא
כשמביטים
מלמעלה)

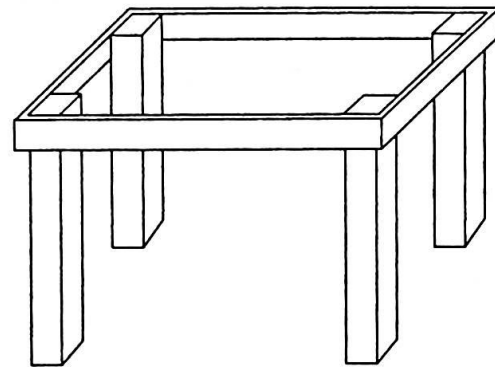
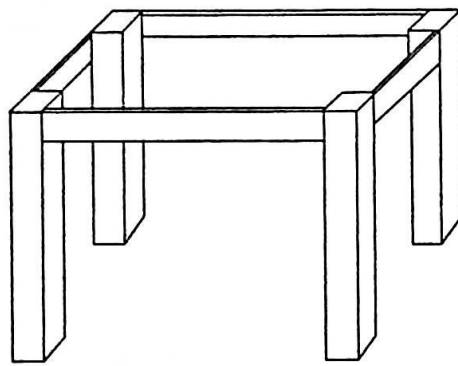

וכן הוא משמעות דברי רבינו בחיי שכתב: "וזהו לשון סוככים בכנפיהם על הכפורת שהיה החלל עשרה מתחת כנפיהם עד הכפורת והסכך למעלה מראשיהם, וכמו שנזכר בריש פ' קמא דסוכה", שאינו מסתבר שכוונתו היא שרק במקום אחד היה הסכך למעלה מעשרה.

תשובה: נכון [ונראה להוסיף שכ"ה משמעות רש"י (שמות כ"ה כ' ד"ה פרשי כנפים) שפירש: שלא תעשה כנפיהם שוככים אלא פרושים וגבוהים למעלה אצל ראשיהם שיהא י' טפחים בחלל שבין הכנפים לכפרת כדאיתא בסוכה (דף ה), ע"כ, שאינו נראה שכוונתו היא שרק במקום אחד יש חלל עשרה טפחים בין הכנפים לכפורת, אלא שהחלל עשרה טפחים הוא ברוב הכפורת].

נפרדות שהיו מרגל לרגל שנקראו מסגרת, שהמשמעות של מסגרת היא שהיתה חפצא אחד של מסגרת.

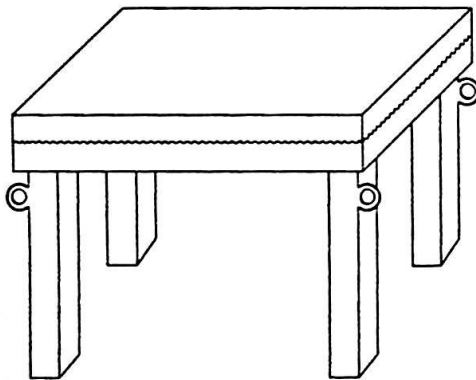
מה שמציירים
בכמה ספרים
שהמסגרת היא
ארבע חתיכות
נפרדות מרגל
לרגל

מסגרת מארבע
חתיכות
מחוברות
זו לזו

תשובה: אינו מוכרח

נג' רש"י עה"ת כתב שלמ"ד שהמסגרת למטה המסגרת היתה תקועה מרגל לרגל בגובה רגליו בארבע רוחות השלחן. כבר כתבתי לרה"ג שליט"א שממה שנקראת מסגרת נראה שנעשתה מארבע חתיכות שהיו מחוברות זו לזו, ולא שהיו ארבע חתיכות נפרדות שהיו מרגל לרגל שנקראו מסגרת, שהמשמעות של מסגרת היא שהיתה חפצא אחד של מסגרת.

הרה"ג שליט"א השיב לי שאינו מוכרח. אך נראה שממה שפירש המלבי"ם שלמ"ד שמסגרתו למטה היתה משמיענו שזר הזהב שעל המסגרת יעלה אל דף השלחן המונח על המסגרת, ובזה יתקיים מ"ש "זר זהב למסגרתו", וגם מ"ש "ועשית לו", כי עלה אל השלחן עצמו, נראה שהמסגרת נעשתה מארבע חתיכות שהיו מחוברות זו לזו, שנראה פשוט שהזר של דף השלחן היה סביב כל דף השלחן כציור הזה... שאם המסגרת היתה ארבע חתיכות נפרדות שהיו מרגל לרגל, נמצא שהזר לא היה סביב כל דף השלחן אלא רק בין רגל לרגל, ולא נתקיים "ועשית לו" כראוי.

תשובה: נכון [ועיין לקמן באות נה]

נד' רש"י (שמות כ"ה כ"ה) ד"ה מסגרת כתב: כתרנו גונפא ונחלקו חכמי ישראל בדבר י"א למעלה היתה סביב לשולחן כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים וי"א למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות השולחן ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת, ע"כ. מדבריו משמע שסובר שמה שפירש אונקלוס שמסגרת גונפא הוא בין למ"ד שהמסגרת למעלה ובין למ"ד שהמסגרת למטה. אך ר"א בן הרמב"ם (שמות כ"ה כ"ה) כתב לענין המסגרת שנראה מתרגום המתרגם גונפא ורבינו סעדיה "חאפה" (בערבית כלומר לבזבזו שהוא) סוכב בשלחן כלבזבזי השלחנות הידועים, עכת"ד. מדבריו נראה שסובר שאונקלוס ורבינו סעדיה פירשו כמ"ד שהמסגרת היתה למעלה, שממה שפירש"י (שם) שלמ"ד שהמסגרת היתה למעלה המסגרת היתה סביב לשלחן כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים, ושי"א שהמסגרת למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות השלחן ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת, עכת"ד, משמע שסובר שאם המסגרת היתה לבזבזו היתה למעלה מן השלחן, וכמ"ד שהמסגרת למעלה. וכן משמע ממש"כ הרשב"ם (שם) בד"ה מסגרת: כעין לבזבזין שעושין לשלחנות ויש מרבתינו שאומרים מסגרתו למטה היתה, ע"כ, וכ"כ המאירי (סוכה ה' א' ד"ה השלחן) ורבינו מיוחס (שמות כ"ה כ"ג). האם נכון שנחלקו רש"י ור"א בן הרמב"ם בכוונת אונקלוס.

תשובה: נכון

נה) ונראה להביא עוד הוכחה שלמ"ד שהמסגרת למטה המסגרת נעשתה מארבע חתיכות שהיו מחוברות זו לזו [מלבד מה שכתבנו באות נג], שלפי מה שכתבנו באות הקודם [אות נד] שנראה שרש"י סובר שמה שפירש אונקלוס שמסגרת גונפא הוא בין למ"ד שהמסגרת למעלה ובין למ"ד שהמסגרת למטה, וגונפא הוא בית קיבול סביב, עיין סוכה כ' ב', עבודה זרה ע"ו א', ע"ו ב', ובערוך ערך גונף, נראה שלדעת רש"י המסגרת היתה חפצא אחד שנעשה מארבע חתיכות מחוברות זו לזו, שרק באופן הזה המסגרת עצמה היתה ככלי קיבול.

תשובה: נכון

השלחן

(מח) ודאי דף השלחן ורגלי השלחן הם השלחן, והאם גם המסגרת נחשבת השלחן. ונראה שתלוי במחלוקת אם המסגרת למעלה או למטה, שאם היתה למעלה היתה הכשר כלי כדאיתא בסוכה ה' א', אם כן לא היה חלק מהשלחן. וכן נראה מטעם שקומת השלחן היתה ט' טפחים, ועם המסגרת למ"ד שהמסגרת למעלה היתה י' טפחים. אבל אם המסגרת למטה המסגרת העמידה הרגלים שלא תפלגה, שהרגלים לא היו מחוברות לדף השלחן כדפירש רש"י בפרשת תרומה ובמנחות צ"ו ב', ומטעם שא"א לשלחן לעמוד בלי המסגרת ע"כ היתה חלק של השלחן. לפ"ז יהיה מוכח שלמ"ד שהמסגרת למטה המסגרת נעשתה מעצי שטים, שהשלחן נעשה מעצי שטים. ובלאו הכי נראה שאם המסגרת היתה למטה נעשתה מעצי שטים, שמטעם שנעשה להעמיד הרגלים אינו מסתבר שהשלחן מעצי שטים והמסגרת של זהב. ורבינו יוסף בכור שור, תוספות בהדר זקנים, והחזקוני שהסתפקו אם המסגרת נעשתה מעצי שטים או מזהב כולם סוברים שהמסגרת למעלה, וא"כ היתה קישוט השלחן כדפירש רש"י בסוכה ה' א', ואולי קישוט השלחן נעשה מזהב. ומדכתיב "ועשית לו מסגרת" אין לומר שהכוונה היא שתעשה לשלחן מסגרת ולא שהמסגרת נחשבת חלק של השלחן עצמו, שי"ל שכוונת התורה היא שתעשה לו מסגרת שתהיה חלק של השלחן.

תשובה: גם אם המסגרת למטה אפשר להסתפק אם היא מעץ או מזהב [מור"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל ביאר לי כוונתו בעל פה, שאע"פ שלמ"ד שהמסגרת למטה השלחן לא היה יכול לעמוד בלי המסגרת, מ"מ מכיון שאפשר לעשות השלחן באופן שיעמוד בלי מסגרת, שוב אין הכרח שהמסגרת נכללת בציווי התורה לעשות שלחן מעצי שטים].

(מט) התוספות בסוכה ה' א' ובמנחות צ"ו ב' הביאו דעת רבינו תם שגם למ"ד שהמסגרת למטה המסגרת היתה מחוברת לדף השלחן, שמשו"ה היתה טבלא המתהפכת, שהיה לו בית קיבול למטה. התוספות הקשו על דעת ר"ת שמהגמרא בסוכה מוכח שברגלים היתה המסגרת ולא בשלחן, דפריך ונילף מזר דאמר מר זר כל שהוא, ומשני דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי. ופריך מסגרת נמי הכשר כלי, ומשני מסגרתו למטה היתה. לא הבנתי קושייתם, שי"ל שגם לפי ר"ת רגלי השלחן היו מחוברות למסגרת ומשו"ה הו"ל כלי, רק שלדבריו י"ל שהמסגרת היתה מחוברת לא רק לרגלי השלחן אלא גם לדף השלחן, וכמו שמשמע מל' התוספות בסוכה "ולא כמו שמפרש ר"ת דלמ"ד למטה היתה מחוברת נמי בשלחן".

תשובה: אם מחובר גם לשלחן הו"ל הכשר כלי ועוד דמוכח בפסחים דהשלחן מתפרק

(נ) הרלב"ג והחתם סופר בתורת משה פירשו שעובי המסגרת היה טפח. שמעתי מח"א שממה שפירש"י במנחות צ"ו ב' ד"ה למטה היתה שהמסגרת היתה: ד' דפין רחבין טפח קבועים על צידיהן ולא על רחבן, ע"כ, משמע שרק היו רחבים טפח, אבל צידיהן לא היו טפח, שאם היו טפח לא היה אפשר לחלק בין רחבן וצידיהן, דשניהם היו אותו השיעור.

תשובה: יפה אמר

(נא) בברית שלום כתב בדעת רב אשי (בשם רבין בר חנינא שאמר שלחן של מקדש של פרקים הוה, פסחים ק"ט ב') שהמסגרת לא היתה מחוברת לשלחן, ודייק הכי מדכתיב: "ועשית לו מסגרת וגו'", שמשמע שהשלחן לעצמו והמסגרת לעצמה. וכן נראה ממש"כ האברבנאל שהיה זר על דף השלחן סביב המסגרת כדי שהמסגרת לא תזוז ולא תפול מן השלחן. אך בקונטרס ברכות בחשבון הביא מש"כ הברית שלום וחלק עליו, שכתב דמסתמא היתה המסגרת מחוברת לשלחן על ידי יתדות או היתוך.

ונראה להוכיח שלמ"ד שהמסגרת למעלה המסגרת היתה מחוברת לשלחן ממה דאיתא במנחות צ"ו ב': אמר ר' יוחנן לדברי האומר מסגרתו למטה היתה טבלא המתהפכת טמאה (שהשלחן מקבל טומאה משום שטבלא המתהפכת טמאה) לדברי האומר מסגרתו למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי לך, ע"כ, ופירש"י ד"ה לדברי האומר למעלה היתה: האי דמקבל טומאה משום דאית ליה בית קיבול ואינה מתהפכת טבלא המתהפכת תיבעי לך, ע"כ. ונראה שרק אפשר לפרש שהיה לשלחן בית קיבול - היינו ע"י המסגרת שהיתה למעלה - אם המסגרת היתה מחוברת לשלחן, שאם לא היתה מחוברת לשלחן אינו מסתבר שנחשב שיש לשלחן בית קיבול ע"י המסגרת.

תשובה: נכון

(נב) למ"ד שהמסגרת למטה המסגרת היתה תקועה מרגל לרגל בגובה רגליו בארבע רוחות השלחן כמש"כ רש"י עה"ת. ממה שנקראת מסגרת נראה שנעשתה מארבע חתיכות שהיו מחוברות זו לזו, ולא שהיו ארבע חתיכות

שגבוהה טפח, דכי מסדר לחם עליה הוי ט"ז טפחים (רש"י), ותי' מסגרתו למטה היתה, ולמ"ד למעלה היתה פרקודי הוה מפרקדא ולחם בגויה דשלחן הוה יתיב, ופירש"י ד"ה פרקודי מפרקדא: כעין פרקדן שלא היתה זקופה בשוה אלא משופעת ונוטה כלפי חוץ ואין הלחם סדור עליה, ע"כ. מדבריו משמע שאם המסגרת היתה זקופה בשוה היה הלחם סדור עליה. ועל כרחך היינו משום שלמ"ד שמסגרתו למעלה המסגרת היתה על השלחן. וכן ממש"כ האברבנאל שהזר שעל השלחן היה סביב המסגרת כדי שהמסגרת לא תפול מהשלחן משמע שסובר שהמסגרת עמדה על השלחן. ומשמע שסובר שצד החיצוני של המסגרת עמד על קצה השלחן, וכפשטות משמעות הגמרא. וכן נראה ממש"כ הרש"ש (מנחות שם) שיתכן שהלחם בקצות שוליו היה משופע קצת נגד שפוע המסגרת ולכן היה מונח יפה על טהרו של שלחן.

אך בשו"ת מעיל צדקה (סי' ל"ט בדף נא ב מדפי הספר ד"ה והיותר) כתב שצ"ל שהמסגרת היתה עודפת על רוחב השלחן, שאורך הלחם שהוא ששה טפחים היה ממלא כל רחבו של שלחן. לדבריו צ"ע מהו כוונת הגמרא שהמסגרת פרקודי הוה מפרקדא, הא אפילו אם לא היתה משופעת ונוטה כלפי חוץ הלחם לא היה סדור עליה, שלא היתה על השלחן אלא סביבו.

תשובה: יל"פ פרקודי מפרקדא שבלטה לצד חוץ

ס) האברבנאל נקט כמ"ד שהמסגרת למעלה, ופירש שהטעם שיש זר לשלחן סביבו הוא כדי שהמסגרת לא תפול. נראה שלפי דבריו צ"ל שאורך ורוחב המסגרת מבחוץ היה כאורך ורוחב דף השלחן, א"כ צ"ל שנשתנה צורת הלחם התחתון מטעם המסגרת. אבל רבינו יוסף בכור שור והחזקוני פירשו שהמסגרת היתה סביב על שפתו של שלחן שלא יפול הלחם, א"כ לא הוי על דף השלחן ולא נשתנה צורת לחם התחתון.

תשובה: נכון

סא) איתא במנחות צ"ו ב' שלמ"ד שהמסגרת למעלה פרקודי הוה מפרקדא, ופרש"י שהמסגרת היתה משופעת ונוטה כלפי חוץ. הרש"ש שם ביאר שיתכן שהלחם בקצות שוליו היה משופע קצת נגד שיפוע המסגרת, ולכן היה מונח יפה על טהרו של השלחן. דברי הרש"ש צריכים עיון, שמפני שבלי סניפין לחזק המערכה אגב יוקרא דלחם תלת (נשבר) (מנחות צ"ד א'), ולמ"ד שהמסגרת למעלה לא היה סניפין מפני שהמסגרת מעמדת את הלחם (מנחות צ"ו ב'), אם למ"ד שהמסגרת למעלה הלחם לא נסמך על המסגרת אגב יוקרא דלחם תלח, שהרי לא היתה מעמדת את הלחם אם הלחם לא נסמך עליה, א"כ מדוע הרש"ש כתב רק שיתכן שהלחם בקצות שוליו היה משופע קצת נגד שיפוע המסגרת, הלא ודאי צ"ל שהלחם היה משופע קצת נגד שיפוע המסגרת כדי שלא ישבר.

תשובה [בע"פ]: המסגרת רק היתה משופעת קצת, א"כ י"ל שאפילו אם הלחם לא היה משופע קצת נגד שיפוע המסגרת הלחם לא ישבר מפני שאם המערכה יכביד על הלחם התחתון אז הלחם יהיה משופע נגד שיפוע המסגרת ולא ישבר.

סב) הרה"ג שליט"א בפירושו על הברייתא דמה"מ פ' י"א ברייתא א' כתב שלכאור' לא מצינו לא בקרשים ולא בשום כלי שצריך לצפות מקום שעומד סמוך לקרקע, וכן מצאתי במהרש"א יומא ע"ב ב' בח"א ד"ה עשה בצלאל שכתב שמלבד הארון לא מצינו בשאר כלים כמו שלחן ומזבח הפנימי שהיו מצופים במקום הנסתר. אמנם נראה שלפי התוספות בחגיגה כ"ו ב' (ד"ה כאן) ומנחות צ"ו ב' (ד"ה כאן) שהיו שלשה שלחנות כמין שלשה ארונות היה ציפוי זהב גם תחת רגלי השלחן כמו בציפוי הארון.

תשובה: אין נראה כן דשאני הארון שעיקר הכלי למטה

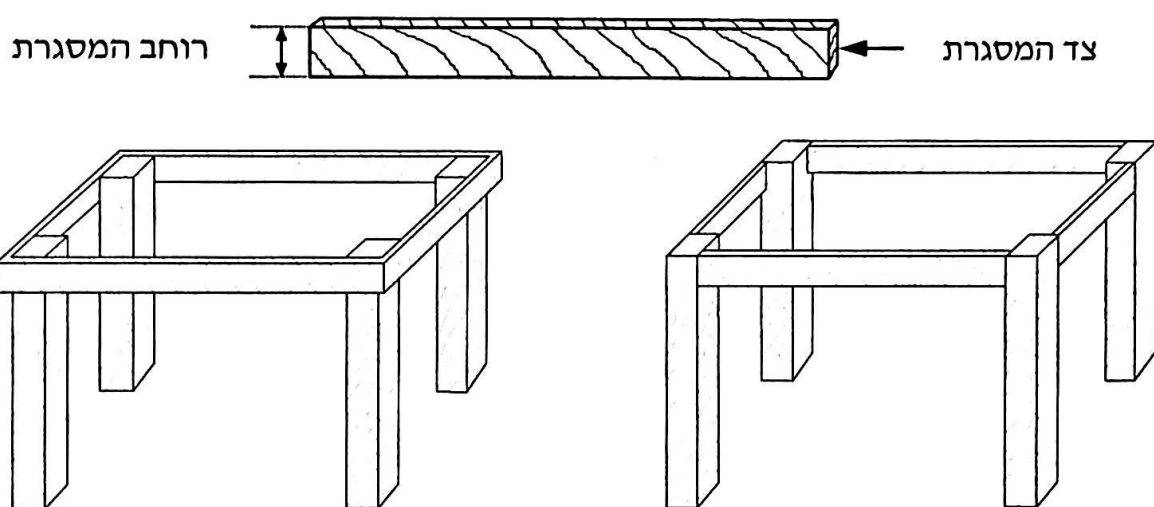
סג) איתא בחזקוני שמות כ"ה כ"ד ד"ה וצפית אותו זהב: מלמעלה ומלמטה, ועדיין היו פני עובי עץ השלחן נראים, לכך נאמר ועשית לו זר זהב סביב, כמין צירקל"א בלע"ז לכסות עובי השלחן, ע"כ. וכעין זה פירשו רבינו יוסף בכור שור ותוספות בהדר זקנים. דבריהם צ"ע, שהרי דף השלחן הוא עיקר השלחן, ואיך יתכן שעובי השלחן אינו נכלל בציפוי לצפות את שלחן אפילו קודם שנצטוו לעשות זר.

תשובה: לא הוצרך

סד) במשכיל לדוד פירש שזר הארון היה חלק מארון החיצון לפי רש"י, וביאר שאפשר דיוקו מדכתיב ועשית עליו זר, דמשמע שבשעת עשייה כבר הוא עליו, דאל"כ הו"ל למימר ועשית זר זהב ונתת אותו עליו סביב. לפ"ז

נו) לענין אם למ"ד שהמסגרת למטה המסגרת היתה ארבעה דפים נפרדים שהיו בין רגל לרגל, או אם המסגרת היתה ארבעה דפים מחוברים זה לזה סביב הרגלים, כבר כתבתי לרה"ג שליט"א שממה שמשמע מפירש"י עה"ת שמסגרת היתה גדנפא גם למ"ד שהמסגרת למטה נראה שסובר שהמסגרת היתה סביב הרגלים, שגדנפא הוא בית קיבול סביב, והמסגרת היתה כלי קיבול סביב רק אם המסגרת היתה ארבעה דפים נפרדים שהיו מחוברים זה לזה, והרה"ג שליט"א הסכים לזה.

אמנם רש"י במנחות צ"ו ב' (ד"ה למטה היתה) כתב שלמ"ד שהמסגרת היתה למטה המסגרת היתה ארבעה דפים רחבים טפח קבועים על צידיהם [=עביים] ולא על רחבם [=גבהם], עכת"ד. שמעתי מח"א שממש"כ רש"י נראה שסובר שארבעה דפי המסגרת היו קבועים לרגלי השלחן - שהיו בין רגל לרגל - ולא שהיו סביב הרגלים קבועים זה לזה, שזהו מה שפירש"י שדפי המסגרת היו קבועים על צידיהם - ר"ל בעביים - היינו שהיו קבועים לרגלי השלחן בעביים, שהיו בין רגל לרגל, ולא שדפי המסגרת היו קבועים על רחבם - ר"ל ולא שארבעה הדפים היו מחוברים זה לזה סביב הרגלים קבועים לרגלי השלחן על רוחב הדפים. נמצא לפ"ז שלדעת רש"י במנחות ארבעה דפי המסגרת היו קבועים לרגלי השלחן בין רגל לרגל, ודלא כמו שפירש עה"ת. האם נכון שיש סתירה בין מש"כ רש"י עה"ת ומש"כ במנחות או לא.

אם המסגרת היתה ארבעה חתיכות מחוברות זו לזו סביב הרגלים נמצא שדפי המסגרת היו קבועים לרגלי השלחן על רחבם

אם דפי המסגרת היו ארבעה חתיכות נפרדות שהיו רק בין רגל לרגל נמצא שדפי המסגרת היו קבועים לרגלי השלחן על צידיהם

תשובה: אינו מוכרח

נז) איתא בסוכה ה' א' שלמ"ד שהמסגרת למעלה המסגרת היתה הכשר כלי, ורש"י שם פירש שר"ל קישוט השלחן. אבל צ"ע, שבמנחות צ"ו ב' אמרו שלדעת רבי יוסי שהמסגרת למעלה לא היה שם סניפין אלא מסגרתו של שלחן מעמדת את הלחם. במנחות צ"ד ב' מבואר שתכלית הסניפין היתה כדי שהלחם לא ישבר, א"כ למ"ד שהמסגרת למעלה המסגרת מעמדת את הלחם שלא ישבר, והוא כלי ולא רק הכשר כלי, וודאי לא הוי רק קישוט השלחן, ודלא כגמ' סוכה הנ"ל ורש"י שם.

תשובה: לאו דוקא קישוט אלא הכונה לצורך השלחן ולא כלי בפ"ע

נח) שאלתי למו"ר זצ"ל בעל פה שאם נאמר שכוונת רש"י במה שכתב שלמ"ד שהמסגרת למעלה המסגרת קישוט השלחן היא שהמסגרת לצורך השלחן ולא כלי בפני עצמה, מדוע למ"ד שהמסגרת למטה המסגרת נחשבת כלי בפני עצמה ולא רק לצורך השלחן

תשובה [בע"פ]: אם המסגרת למטה המסגרת חלק של השלחן ממש ולא רק לצורך השלחן

נט) במנחות צ"ו ב' הקשו על מה שא"ר יוחנן שלדברי האומר טפחיים ומחצה כופל נמצא שלחן מקדש חמשה עשר טפחים למעלה לדברי האומר טפחיים כופל נמצא שלחן מקדש י"ב טפחים למעלה, והאיכא מסגרתו

עב) לדעת שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קל"ד לפי מה שפירש בדעת רש"י מנחות צ"ו א', קרנות לחם הפנים היו דומות לקרנות המזבח. לפ"ז מסתמא הקרנות היו מרובעות כקרנות המזבח, היינו שגם רחבן היה ז' אצבעות, והיו ז' אצבעות על ז' אצבעות.

תשובה: לכאור' אין הכרח שהקרנות היו מרובעות דאפשר דלא לכל דבר היו דומים לקרנות המזבח וצ"ע

עג) מסתמא הקרנות של לחם הפנים היו דקים מטעם קושיית הרלב"ג שהבצק לא די ללחם גדול כלחם הפנים (ופי' התשב"ץ דהקרנות לא נפלו בתוך הלחם מטעם נס).

תשובה: לכאור' נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים לכאור' נכונים)

עד) איתא במנחות צ"ו א' שהיו פגימות בלחם בעד החצי קנים. איך עשו הפגימות בלחם. תשובה [בע"פ]: אולי שמו דבר נפרד בדפוס בעד הפגימות, או אולי עשו הפגימות לאחר האפייה, שהרי הלחם חום ביום הלקחו

עה) איתא במנחות צ"ו א' שהיו פגימות בלחם בעד החצי קנים. הלכה זו אינו נזכר ברמב"ם. נראה לפרש הטעם על פי מה שכתב הר"ש משאנץ בתור"כ פרשת אמור שרק למ"ד שהלחם היה כמין ספינה ורקדת יש פגימות בלחם בעד החצי קנים, ולדעת הרמב"ם הלחם היה כמין תיבה פרוצה. תשובה [בע"פ]: טוב

עו) בענין צורת דפוס השני שבו אפו הלחם, לפי התוספות במנחות צ"ד א' הדפוס היה בתוך הלחם. אבל בתפארת ישראל (מנחות פ' י"א בבוטו אות א) כתב ששיטת התוספות היא שיטה יחידה, ומדייק מל' הרמב"ם בפ"ה מהל' תור"מ ה"ח "והשני שאופין אותה בו" שהלחם היה בתוך הדפוס. ונראה שכן משמע ממש"כ רש"י במנחות צ"ה א' בד"ה כמין: וזה הדפוס שהוא נאפה בו, ע"כ.

תשובה: מלשון רמב"ם ורש"י אין שום הכרח שגם זה נקרא שאופין בו

עז) האם יש יד לכל בוך של השלחן.

תשובה: סתם בזיכין הוא עם יד

מור"ר זצ"ל ביאר לי בעל פה שבוך כעין לעפיל (כף)

עח) איתא בספרא סוף פרשת אמור דילפינן ממנחה שצריך קומץ לבונה לכל אחד מבזיכי השלחן. האם צריך קומץ שכהן קמץ ממש או רק שיעור קומץ.

תשובה: שיעור קומץ

עט) בתוך כל א' מבזיכי השלחן יש קומץ לבונה, והרה"ג שליט"א ביאר לי דהיינו שיעור קומץ לבונה, שלא צריך מעשה קמיצה. יש מחלוקת במנחות כ"ו ב' אם יש קומץ פחות משני זיתים, והאם שיעור קומץ הבזיכין תלוי בזה, שהאם שיעורו הפחות שבקומץ, או אולי משערין בקומץ בינוני שכנראה אין מחלוקת בזה ולכו"ע הוא יותר משני זיתים.

תשובה: נראה שהכהן המסדר הבזיכין הי' משער בקומצו*

*עיי' בקרבן העדה ירושלמי שקלים ו' ד' ד"ה ה"ג המתנדב לבונה מביאה בקומצו של כה"ג

פ) רש"י בפרשת תרומה בענין הסניפין כ' שלכל סניף היה ששה פיצולים, והרא"ם גרס חמשה. ונראה שהיה כעין זה.....

וכבר שלחתי ציור הזה לרה"ג שליט"א והסכים לזה. וצ"ע, שממה שכתב רש"י במשנה מנחות צ"ו א' ד"ה המפוצלים שהסניפין היו מפוצלין לתת ראשי הקנים באותן פצולין והרכה פצולין יש בהם למנין הקנים, משמע שהיה פצול אחד לקנה אחד, י"ד פצולים ליי"ד קנים, ודלא כמש"כ בפרשת תרומה ובמנחות צ"ה א'.

תשובה: כל הפיצולים ששום זה לזה נחשבים כאחד

נראה שגם בשלחן ומזבח הפנימי הזר היה חלק מהציפוי (מדלא כתיב בשלחן ובמזבח הזהב ועשית זר זהב ונתת אותו עליו סביב).

תשובה: נכון

סה) החזקוני כתב שבדי השלחן היו בצדי הרוחב כמו בארון. אמנם הרלב"ג כתב: ארבעה קשות היו קבועים בקרקע כנגד בדי השלחן, ע"כ. הקשות היו לאורך השלחן, א"כ אם הבדים היו כנגדן נראה שהיו לאורך השלחן, ודלא כחזקוני.

תשובה: נראה נכון (נכלל כמה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

סו) רש"י ביומא נא: ד"ה שולחנות פירש שלמ"ד שהשלחנות צפון ודרום מונחין ע"כ צריך היה לסמוך ראש השלחן הצפוני לכותל, שאם אתה מושכו להלן מן הכותל נמצא מן השלחן הדרומי מקצתו יושב בדרום, וא"א להיות כלום מן השלחן בדרום. במנחות צט. רש"י פירש שאה"נ קצת מן השלחן הדרומי היה בצפון, אבל משום שלא היה טפי מטפח לא חשיב ליה. לפי דבריו ביומא שלא היה כלום מן השלחן בדרום קשה, שאיך אפשר שלא יהא כלום בדרום, הא מטעם ציפוי השלחנות ודאי היה קצתו בדרום, שבפשוטו שיעורי השלחן הם בלי הציפוי כדפי' המנ"ח במצוה צ"ז, וא"כ עם הציפוי זהב של השלחנות ודאי היה קצתו בדרום. ונראה דלפי מה שהשיב לי הרה"ג שליט"א שבפשוטו אין ציפוי לעובי של הקרשים במקום שאין נראה לעינים, א"כ י"ל שכאן שצדי השלחנות נדחקין זה לזה ואינם בגלוי ל"צ ציפוי שם, ורק לצד החיצון של השלחן בצד הדרום צריך ציפוי זהב, וציפוי שלחן בדרום לא נחשבת שלחן בדרום. אבל קשה מזה שכל המסגרת שבפשוטו יוצא חוץ לדף השלחן שמזה יש הרבה משהויין שמשו"ה יהא קצת מן השלחן האחרון בדרום.

תשובה: נ' שמשוהו לא חשיב

סז) איתא במשנה מנחות צ"ו א' שלחם הפנים ארכו י' ורחבו ה', וכפלו מן האורך לכאן ולכאן, טפחיים לרבי מאיר וטפחיים ומחצה לרבי יהודה. ופשוט שכפלו הלחם בעודו עיסה, וכדמוכח מרש"י שם צ"ד א' שפי' שדפוס הראשון שבו שמו הלחם בעודו עיסה היה כמין תיבה פרוצה. אמנם קשה, דאיתא במנחות צ"ד א' שהלחם נפח באפייה, ואם נפח נמצא שהיה לכל הפחות קצת יותר משיעור השלחן, שאורך הלחם היה על רוחב השלחן שהיה כשיעור אורך הלחם קודם אפייה. ולרבי יהודה במשנה שם שרוחב שתי המערכות היו ממלאים אורך השלחן קשה גם ברוחב הלחם איך היה רחבו ה' טפחים קודם אפייה אם נפח באפייה.

תשובה: אם ה' בתוך דפוס ה' הנפח לפנים

סח) איך הדפוס היה מעכב הלחם מלנפח ברוחב.

תשובה [בע"פ]: אולי היו חתיכות שחיברו לדפוס ע"י צירים כדי לעכב הלחם מלנפח ברוחב

סט) דעת התשב"ץ ח' א' סי' קל"ד הוא כדעת הרלב"ג שלחם הפנים היה דק, ופירש דהא דאיתא בפסחים דעובי לחה"פ טפח, ופרש"י שם (ל"ז א') שעובי דופנותיו טפח, היינו דעובי שפתי דופנותיו טפח. הרה"ג שליט"א ביאר לי כוונת התשב"ץ: ל' התשב"ץ בשפתי דפנותיו משמע רק בשפתו כזה [הציור הוא של הגר"ח זצ"ל]

ע) אך יש לעורר על זה, דאיתא בפסחים שם דמותר לאפות מצה עבה טפח ואין חשש חימוץ, דכן הוא בלחם הפנים שהוא מצה ועב טפח. ונראה שכוונת הגמרא במש"כ דמותר לאפות מצה עבה טפח היינו טפח על טפח, שרק עבה טפח אם הוא טפח על טפח. אך לפי ציור הנ"ל אין שום מקום בלחם הפנים שהוא טפח על טפח, וא"כ יש להקשות מהו הוכחת הגמרא שמותר לאפות מצה עבה טפח מלחם הפנים שאינו עב טפח.

תשובה: הרי החידוש שעד טפח אין מחמיץ וא"כ שפיר יש ראי' מעובי קצה הדפנות.

(בשאלה הזו הוצרכתי לשון השאלה קצת כדי להקל על הקורא.)

עא) האם יש מקור בראשונים שעובי כל הלחם טפח.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

ב'. האם נכון

תשובה: הרמה משהו לא נקרא עדיין שסילקו

פז) תוספות מנחות צ"ד ב' ד"ה דסמכי כתב שנראה דסניפין רחבין חמשה כרחבו של לחם, ומפוצלין בראשיהן דאמר פי' בקונטרס שראשי הקנים של כל לחם ולחם מונחין באותן פיצולין, ולפי' זה היו הפיצולין זה למעלה מזה לר' יהודה טפחים ומחצה ולר"מ טפחים במדת גבהו של לחם, ואפשר דאותן פיצולין היו כעין פגימות לראשי הסניפין כמדת עובי הקנה. ונראה לבאר שספיקת תוספות בענין הפיצולין הוא אם היו כעין זה, היינו שהפיצולין היו כעין ענפים שיוצאין מן היתד, או אפשר שהיו כעין פגימות לראשי הסניפין כזה, שהפיצולין היו פגימות כמדת עובי הקנה. האם נכון. תשובה: נראה נכון

המנורה

פח) לדעת רש"י שמות כ"ה ל"ב גובה ראשי ששה קני המנורה היה שוה לגובה קנה האמצעי. אך במדרש אגדה על הפסוק "אל מול פני המנורה" (במדבר ח' ב') כתב 'עשה לה מול [פנים], מלמד שהיה גופה של מנורה גבוה מן הקנים', ומשמע שסובר שקנה האמצעי היה גבוה משאר המנורה. האם נכון. תשובה: נכון

פט) מרש"י בפרשת תרומה (שמות כ"ה ל"א) משמע שכל הכפתורים בקנה האמצעי היו סביב הקנה האמצעי, ודלא כמו שפירש במנחות (כ"ח ב') שהכפתור בטפח הששי היה מן הצד. תשובה [בע"פ]: אפשר לפרש שכוונת רש"י בפרשת תרומה רק בשלשה כפתורים שמהם יצאו ששת הקנים, ולא בכפתור שבטפח הששי

צ) רש"י בפרשת תרומה פרק כ"ה פסוק ל"ב פירש שששה קני מנורה יוצאים מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה. אך בפסוק ל"ה פירש שמתוך הכפתור היו הקנים נמשכים. האם כוונתו שהקנים יוצאים רק מן הכפתורים, והכפתורים של הקנה האמצעי נקראים הקנה האמצעי, או שיוצאים מן שניהם, דהיינו קצת מן הקנה האמצעי וקצת מן הכפתור, צד העליון של הקנה מהקנה האמצעי, וצד התחתון של הקנה מן הכפתור. תשובה: פשוט דהכפתור קרוי קנה האמצעי

צא) האבן עזרא כתב שקני המנורה היו חלולים. נראה שלפ"ז צ"ל שלדעת התנאים שהנורות היו מקשה ל המנורה צ"ל שהכפתורים היו חלולים, שפשוט שהיו לנורות שוליים כדי להחזיק השמן שבתוכם, א"כ לא היה אפשר לעשות הקנים חלולים מצד מעלה אלא מלמטה. ומשום שהקנים יצאו מן הכפתורים אם הכפתורים היו מלאים לא היה אפשר שהקנים שיצאו מהם היו חלולים. והיינו דלא כדברי האברבנאל שכ' שהכפתורים מלאים. האם נכון.

תשובה: הכפתורים יכולים להיות מלאים ואעפ"כ הקנים שעליהן היו חלולים מתוכן

צב) באבן עזרא כתב שקני המנורה היו עגולים ארוכים חלולים. האם כוונתו במה שכתב עגולים היא שהקנים יצאו מן הכפתורים והיו עגולים עד למעלה ולא באלכסון, ודלא כמש"כ רש"י עה"ת, או אולי גם לדבריו יתכן שהיו באלכסון, אלא שר"ל שצורת הקנים עצמם היו עגולים ולא מרובעים וכדומה. תשובה: כונתו על צורת הקנים

צג) לפי הילקוט שמעוני שהירך היה מרובע, האם כוונתו שכל הצדדים שוים, או רק שאינו עגול. תשובה [בע"פ]: אינו מוכח שהיו שוים

צד) בשלטי הגבורים (פרק ל"א) כתב שמסתבר שעובי הקנים היה לכל הפחות שתי אצבעות שהוא חצי טפח. אך אין דבריו פשוטים, שבפשטות לא היו עבים כ"כ. תשובה: נראה ישר (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראין ישרים)

פא) לגבי שיעור הפיצולים איתא ברא"ם דרחבם הוי כדי לקבל הקנים, לא כרוחב הלחם, וא"כ נראה דפשטות ה"ה דגובה הפיצולים הוא רק כדי לקבל הקנים.
תשובה: לכאור' נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים לכאור' נכונים)

פב) מהו כוונת הרלב"ג שפירש שהסניפין היו קבועים בקרקע. האם כוונתו שהיו תקועים בקרקע.
תשובה [בע"פ]: מסתמא כוונתו שהיו על הקרקע

פג) איתא במנחות צ"ד ב' שלמ"ד שהלחם כמין תיבה פרוצה סניפין למה לי אגב יוקרא דלחם תלח, ופירשו ר"ג שם, תוספות שם ד"ה דסמכי, והראב"ד בת"כ פרשתא י"ג פרק י"ח ה"ד שכוונת הגמרא היא שלחם התחתון ישבר. אך לפי הר"ש בת"כ שם שכתב שהסניפין צריכים לסמוך הלחם שלא יתהפכו לאחוריהם משמע שיש חשש בלי הסניפין שגם שאר הלחם ישברו. וכן מהחזקוני שכתב שכל אחד מהפיצולים היה במדת גובה ורוחב כל דופן לחם ולחם משמע שיש חשש שגם שאר הלחם מלבד לחם התחתון ישברו בלי הסניפין. האם נכון שיש מחלוקת הראשונים בזה.
תשובה: יתכן ששניהם נכונים

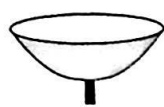
פד) ממה שכתב במעשה חושב (פ"ז סוף אות ב): נראה שהיה השולחן מצופה משני עבריו משום עולי רגלים שמביטים בו בשעה שמגביהים אותו מעל המסגרת להראות להם לחם הפנים, ע"כ, משמע שסובר שלא היו מגביהים כל השולחן ע"י בדיו אלא הגביהו רק דף השולחן והלחם ולא המסגרת והרגלים (שסובר להלכה כמ"ד שהמסגרת למטה כמש"כ בפ"ז אות ב, ופירש שמגביהים הדף מעל המסגרת). אמנם בלקח טוב ובמשך חכמה כתבו שהיו נושאים השולחן ע"י הבדים גם כשהראו לחם הפנים לעולי רגלים. ויש להקשות על מש"כ במעשה חושב ממה דאיתא ביומא כ"א ב', חגיגה כ"ו ב', ומנחות צ"ו ב', שהשולחן לא היה כלי עץ העשוי לנחת אלא היה מטלטל ממה שהיו מראים לחם הפנים לעולי רגלים, ומשמע שכל השולחן היה מטלטל, שנראה שאע"פ שדף השולחן היה עיקר השולחן, אם הגביהו רק דף השולחן עם הלחם לא היה השולחן נחשב מטלטל, שהשולחן היה לכל הפחות דף השולחן עם הרגלים ולא דף השולחן לבד.
תשובה: נכון

פה) איתא במשנה מנחות צ"ט ב': וארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין וכו' וטפחו של זה כנגד טפחו של זה שנאמר לפני תמיד ר' יוסי אומר אפי' אלו נוטלין ואלו מניחין אף היא היתה תמיד, ע"כ. והנה יש לעיין למ"ד במנחות צ"ד ב' שהלחם כמין ספינה וקדת איך אפשר לשנים שבידם שני סדרים לסדר הלחם מיד אחר סילוק המערכה הישנה, שמשום שהלחם לא היה יכול לעמוד בפני עצמו בלי הסניפין כמבואר במנחות צ"ד ב' לפי מש"כ רש"י שם ד"ה היינו דבעינן סניפין: שאין שולי הלחם רחבים ואינו יושב [עליו. שטמ"ק], ע"כ, נמצא שצריך עוד כהנים לסייע בסידור המערכה, שצריכים עוד כהנים להעמיד הסניפין על השולחן כדי להעמיד את הלחם, שאי אפשר ללחם לעמוד בלאו הכי, וצ"ע, שלא הוזכר דבר זה. אבל למ"ד שהלחם כמין תיבה פרוצה היה אפשר ללחם לעמוד בלי הסניפין ולא היה צורך לעוד כהנים לסדר המערכה.
ונראה לבאר דאולי למ"ד שהלחם כמין ספינה וקדת היה ביד כל אחד מן המסדרין מערכה החדשה עם הסניפין שלה, ומש"ה כשהכהנים היו מושכים המערכות הישנות היו שני כהנים - כל אחד בידו מערכה אחת עם שני סניפין - מניחין המערכות החדשות על השולחן בלי שום הפסק ובלי צורך לעוד כהנים.
תשובה: יתכן

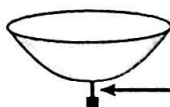
פו) לדעת התנא קמא במשנה מנחות צ"ט ב' בשעת סידור הלחם היה טפחו של זה כנגד טפחו של זה, ופירש"י שם שעד שלא יגביהו המוציאים הלחם היו המסדרים מניחים המערכה החדשה. ויש לעיין למ"ד שהמסגרת של השולחן היתה למעלה איך אפשר לסלק ולסדר הלחם בבת אחת, שלדבריו אי אפשר להוציא הלחם מן השולחן אם לא ע"י שיגביהו הלחם למעלה מן המסגרת קודם סידור המערכה החדשה, א"כ לא היה אפשר להוציא ולסדר ביחד.

ונראה שצ"ל שלדעת הת"ק המסגרת היתה למטה. וי"ל שר' יוסי שם שחולק על התנא קמא ואומר שאפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף היא היתה תמיד הולך לשיטתו, שסובר שהמסגרת למעלה כדאיתא לעיל שם בדף צ"ו

למ"ד שהנרות היו מקשה מגוף המנורה, מ"מ היו נשמטין, שהיו מטין אותן לערות שירי שמן ופתילה בשעת הטבת הנרות, והרי גם שם היה יכול לסמכם בקיסם ולהיות חציצה בין קנה לנר.

ולא כזה ...

מדבריו משמע שהיה מקום לסמוך הנרות בין קנה לנר כזה... וזהו כוונת הגמרא שהנרות היו של פרקים, שהקנים היו דקים מלמעלה מתחת לנר. ומסתבר שזהו כוונת המפרש במ"ש שהקנים היו דקים.

תשובה: נכון

קב) איתא במנחות פ"ט א' שהחכמים שיערו חצי לוג לכל נר מהמנורה, ונחלקו אם שיערו מלמטה למעלה או מלמעלה למטה. מבואר שם ברש"י בכת"י ובמפרש שם שהנר יכול להחזיק לכל הפחות לוג אחד שמן אפי' אם רק הוצרכו חצי לוג, ונראה שזהו חידוש גדול. שמעתי מח"א שאולי מיירי בזמן הבית ולא במשכן, שאולי במשכן לא היה גדול כ"כ, ובפרט משום שה' עשה את המנורה אחר שזרק משה הזהב לתוך האש, שמסתבר שיצא מן האש כפי שיעור הצריך. מה דעת הרה"ג שליט"א בזה, שהאם יש ראייה מהגמרא למנורה שהיה במשכן.

תשובה: מסברא אין לחלק

קג) מה כוונת הראב"ד בסוף פ"ב דתמיד שכתב שהמנורה יותר קרובה לפרוכת משאר הכלים, המנורה היה נכח השלחן, א"כ לכאורה לא היתה יותר קרובה לפרוכת מהשלחן.

תשובה: אולי ס"ל דהמנורה היתה רחבה יותר מהשלחן

קד) המלבי"ם (ויקרא כ"ד אות ריג) כתב שלפי מש"כ הרמב"ם פ"ג מהל' ביה"ב ה"י לא עלה רוחב המנורה לשמונה טפחים. אך דבריו צ"ע, שהרמב"ם שם ביאר גובהה של המנורה ומקום הגביעים כפתורים ופרחים שלה ולא כתב שום דבר בענין רוחב המנורה.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

קה) רש"י (שמות כ"ה ל"ח) כתב שתכלית המחנות היתה כדי לחתות בהן את האפר שבנר בבוקר בבוקר כשהיו מטיבים את הנרות מאפר הפתילות שדלקו בלילה וככו. מדוע לא פירש שהמחתה היתה בעד יתר השמן ג"כ [וכמו שפירשו ר"א בן הרמב"ם, רשב"ם, ורלב"ג].

תשובה [בע"פ]: גם לדעת רש"י אם נשאר שמן בנר היו מסירים השמן על ידי המחיתה, ולא כתב יתר השמן משום דכרגיל לא נשאר שמן בנר. [שמעתי מהר"ר ישראל יעקב כהן שליט"א [זצ"ל] שנראה לבאר דבריו, שאע"פ שלדעת רש"י (שמות כ"ז כ"א) נתנו חצי לוג בכל נר ללילי טבת הארוכים, וכן לכל הלילות, ואם יותר אין בכך כלום, א"כ סובר שנשאר שמן בנרות בבוקר כשהלילות לא היו כ"כ ארוכים, לדעת רש"י בזבחים י"א ב' (ד"ה מדרתה) לא היו צריכים לכבות הנרות בבוקר, שהרי כתב שם ששיערו חצי לוג לכל נר ונר ללילי תקופת טבת שלא תכבה כל הלילה, ובתמוז ובניסן ובתשרי אם תדליק שליש היום לא איכפת לך. נמצא שלדעת רש"י אפילו אם בבוקר נשאר שמן בנרות יתכן שבשעת הטבה לא נשאר שמן בנרות מפני שסובר שלא היו צריכים לכבות הנרות הדולקים בבוקר.]

וביאר עוד שי"ל שיתר השמן הוא בכלל אפר הנר, שנר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה (מנחות פ"ח ב'). [שמעתי מהר"ר ישראל יעקב כהן שליט"א [זצ"ל] שנראה לבאר דבריו ע"פ מש"כ רש"י בכת"י שם ד"ה נדשן השמן: כלומר נתמלא [שמנון] מדשן הפתילה אינו יכול להדליקו עד שמדשנו, ע"כ, שסובר שהטעם שצריך לדשן השמן הוא משום שנתערב עמו אפר של הפתילה, עיי"ש, ומשו"ה נקט רש"י דתכלית של המחיתה היתה להסיר הפתילה, שדישון השמן הוא רק משום שנתערב עמו אפר של הפתילה.]

קו) באדרת אליהו (פרשת דברים סוף ד"ה אלה הדברים הסופי תיבות) כתב שהיו חמש מלקחים וחמש מחנות להטבת חמש נרות, שמתחילה הטיב חמש נרות ואח"כ שתי נרות כדאיתא ביומא ל"ג א'. ויש להקשות על זה שמדוע מלקחים ומחתה אחת לא היו מספיקים בעד כל חמש הנרות, שרק כהן אחד הטיב את הנרות.

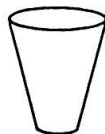
תשובה: [צריך חמשה מלקחים] שיוכלו ה' כהנים להטיב יחד [וצריך חמש מחנות] כדי שלא יצטרך ללכת להוציאו ה' פעמים אם יתמלא

קז) איתא במנחות פ"ח ב' שהיה טס על כל נר ונר של המנורה. מהו המקור לזה.

תשובה [בע"פ]: מסתמא משום שדרך מלכים כזה כדי להדליק טוב, וגם שיותר קל לנקות הנר.

צה) רש"י עה"ת כתב בענין הגביעים של המנורה: הן כמין כוסות שעושין מזכוכית ארוכים וקצרים וכו'. רש"י במנחות כ"ח ב' כתב שהיו ארוכים וצרים, ובספר זכרון כתב שכוונת רש"י בפרשת תרומה היא ארוכים וצרים. ונראה לפ"ז שצריך לצייר הגביעים לדעת רש"י כזה:

ראיתי שמציירים הגביעים לדעת רש"י כזה:

אך נראה שאין זה דעת רש"י אלא דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט, רבינו אברהם בנו, מדרש הגדול, והרלב"ג, שהגביעים היו כמין כוסות שפיהם רחבים ושוליהם קצרים, וכך כתב בסמ"ג עשין קס"ג, אך הוסיף שהיו ארוכין קצת. וכן לפי מה שכתב במעשה חושב (פ"ז אות ז ד"ה וטפח שבו) שלדעת התוספות (מנחות כ"ח ב' ד"ה וטפח) צ"ל שבטפח הששה עשר של המנורה היו שלשה גביעים גבוהים טפח זה בתוך זה, נראה שסוברים שהגביעים היו כמין כוסות שפיהם רחבים ושוליהם קצרים, שאם היו ארוכים וצרים לא היו נכנסים זה בתוך זה. אבל לפי מה שכתב רש"י שהגביעים היו ארוכים וקצרים [צרים] נראה שצ"ל כנ"ל. תשובה: לכאור' נכון

צו) רש"י במנחות כח: ד"ה הרגלים והפרח כתב שפרח הוא ציורין שחוקקים הצורפים זהב בעומק במנורות ובכלים. משמע מדבריו שהפרח לא היה חפצא בפני עצמה אלא ציורים בעומק קני המנורה. אמנם בפרשת בהעלתך כתיב 'עד ירכה עד פרח מקשה היא', ופירש"י שם בד"ה עד פרח שהוא מעשה דק שלה הכל מקשה. אם פרח רק ציורים חקוקים ולא חפצא בפנ"ע א"א שלא יהא מקשה, ואין שום חידוש בזה, ולא הוי מעשה דק. אמנם מצאתי בספר שטמ"ק מנחות ח' א' ממכון כנסת הראשונים שבשטמ"ק מכת"י של בעל מלאכת שלמה כתב ברש"י מנחות כ"ח 'פרח ציורין שחוקקין בו צורפי זהב בעומק בקערות ובכלים כצ"ל', א"כ אין ראייה שהפרח היה ציורים חקוקים במנורה עצמה, אלא נראה שהיה חפצא דק שנמשך מן המנורה, ובחפצא זו חקקו ציורים בעומק כדי לעשותו כמין פרח.

תשובה: בודאי הפרח הי' בליטה כמין פרח אלא שהיו מוכרחין לחקוק בו שיראה כמין פרח

צו) לפי מש"כ הרמב"ם, רבינו אברהם בנו, והרלב"ג שפרחי המנורה היו כקערה עגולה, נראה שלא היו גבוהים טפח, ודלא כדעת התוספות במנחות כ"ח ב', שאם היו גבוהים טפח לא היו כצורת קערה, שאינו מסתבר שהפרח היה ארוך מאד. תשובה: אינו מוכרח

צח) מדברי הרמב"ם וקרית ספר משמע שכל מ"ב גביעים כפתורים ופרחים היו משוקדים. אך צ"ע למה השלשה כפתורים שמכל אחד יצא שני קנים והפרח שעל הירך שלא כתוב בהם משוקדים צריכים להיות משוקדים. תשובה [בע"פ]: ממה שנאמרו בהם משוקדים יש גילוי על הכל

צט) רש"י בתרומה פירש שקני המנורה באלכסון, והאם הגביעים כפתורים ופרחים ג"כ באלכסון כזה או אינם באלכסון כזה. ונראה שמסתברא שאינם באלכסון, שכך נאה יותר כשאדם רואה אותם ישרים ולא עקומות.

תשובה: מסתבר שהי' באלכסון

ק) האם מה שפירש"י בפרשת תרומה שצורת נר ככף כנגד מה שפירש במנחות פ"ח ב' (בכתב ידו) שצורת נר כמו ספינה קטנה ארוכה. תשובה [בע"פ]: אין מחלוקת

קא) במנחות פ"ח ב' אמרו שנר של מקדש של פרקים הוה, ובמפרש שם כתב שהקנים היו דקים כדי שיהיו יכולים לכופפן ולהטותן למטה בשעת הטבה. בתורת כהנים פרשת אמור פרשתא י"ג הלכה י"ב כתיב: על המנורה הטהורה על טהרה של מנורה שלא יסמכם בקיסמים ובצורות, ע"כ, ופירש הר"ש שם שאפילו

י' אמות אף מזבח י' אמות, והקרשים היו גבוהים ס' טפחים, שאמת בנין באמה בת ו' טפחים. והרה"ג שליט"א הסכים לזה. לפ"ז שמדת מזבח הנחושת לא היה ממש כמדת מזבח החיצון בבית המקדש, האם נאמר שלדעת רבי מאיר שאמת כלים באמה בת ששה טפחים מסתבר שגם כניסת היסוד וכניסת הקרנות היו באמה בת ו' טפחים, או דילמא לכל הפחות מה שיכול ללמוד מיחזקאל ילפינן מיניה, וכמו שכניסת היסוד לדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' בית הבחירה ה' ז' ובפיהמ"ש ריש פ"ג דמדות, ואורך ורוחב הקרנות לדעת רבינו גרשום מנחות צ"ז, צ"ח, היו באמה בת חמשה טפחים, הוא הדין במזבח הנחושת.

תשובה: לכאור' מה שאפשר ללמוד מיחזקאל לומדים וצ"ע

קטז) הרוקח כתב בענין המכבר "סרדא היה עשוי חורין חורין בצואריו". האם כוונתו שרק חלק של המכבר נעשה חורין חורין ולא השאר. ואם הנחה זו נכונה איזה חלק מהמכבר נקרא צואריו.

תשובה: כנראה שפתו למעלה נקרא צוארו

קיז) הרוקח כתב "ואותו מכבר היה רחבו אמה כמין הכרכב עד חצי המזבח שהוא אמה". האם כוונתו שרוחב המכבר אמה כשיעור הכרכב עד חצי המזבח שהוא אמה, ר"ל שהכרכב היה באמה הששית של המזבח, וחלק התחתון שלו הגיע עד חצי המזבח, והמכבר היה באמה החמישית של המזבח וחלק העליון שלו היה עד חצי המזבח.

תשובה: נראה נכון

קיח) ראיתי בפנים יפות פ' תרומה בענין הארון בד"ה ויצקת וכפירוש הרה"ג שליט"א לברייתא דמה"מ פ"ז ה"ב שאולי מה שכתוב בטבעות מזבח הנחושת "ועשית על הרשת" לאו עליו ממש אלא למעלה מן הרשת. קשה לי על זה ממה דכתיב בעשייה: "ויצק ארבע טבעות בארבע הקצות למכבר הנחושת וגו'" (שמות ל"ח ה') משמע שהטבעות היו מחוברות למכבר ולא רק למעלה ממנו.

תשובה: אינו מוכרח

קיט) בזבחים ס"ב א' נחלקו אם הכרכוב כיור או סובב, ושם מבואר שיש כרכוב אחד לנוי וחד לכהנים דלא נשתרקו. רש"י שם ד"ה חד לנוי כתב שהיה בליטה קטנה חוגרתו סביב לנוי וזהו סובב וכיור דאפליגו ביה רבי ור' יוסי בר' יהודה לעיל. מדבריו משמע שגם למ"ד שכרכוב סובב הסובב היה בליטה קטנה לנוי. האם נכון.

תשובה: נראה לכאור' נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראין לכאור' נכונים)

קכ) איתא ברש"י זבחים ס"ב א' שעל הכרכב היו ציורים של פרחים וציצים וקלעים [לדעת רבי שכרכוב זה כיור]. האם הציורים היו נחקקים בעצי שטים וציפוי הנחושת נעשה באופן שיכול לראות הציורים בכרכוב, או האם הציורים נעשו רק בציפוי הנחושת.

תשובה: לא נזכר שהיו חקוקים

קכא) מפשטות דברי רש"י בפרשת תצוה פרק כ"ט פסוק י"א ד"ה אל יסוד המזבח דכתב וז"ל כמין בליטת בית קבול עשוי לו לאחר שעלה אמה מן הארץ עכ"ל, משמע שהיסוד הוי כעין צינור וכדפי' המשכיל לדוד ודלא כיסוד במזבח של בית המקדש. אבל מנין לו זה.

תשובה: אין מל' רש"י הכרח לומר כן

קכב) מבואר בשמות כ"ט י"ב שהיה למזבח הנחושת יסוד, אמנם אינו מבואר ממה נעשית. האם נעשית מעצי שטים מצופים נחושת או מנחושת.

תשובה: מסתברא מעצי שטים

קכג) הר"ש סיריליאוי בירושלמי שקלים פרק ו' ד"ה אמה יסוד כתב שלבסוף גובה אמה של היסוד הניחו הרשת עד הסובב ורחבה ד' אמות. האם לדעתו היסוד עלה אמה וכנס אמה ואח"כ התחיל הרשת, או דילמא הכנס אמה של היסוד נתמעט מחמת הרשת שעל גביו.

תשובה: לכאור' נתמעט קצת

קח) איתא בגמרא (מנחות פ"ח ב') שהיה טס על כל נר ונר. רש"י בכת"י ד"ה כלפי ראשה פירש שראש אחד של הטס היה מחובר למנורה. האם כוונתו שהיה מקשה מגוף המנורה או רק שתקנו הטס על הנר כאילו היה מחובר. תשובה: מחובר היינו שאינו יכול להתפרק לגמרי

קט) איתא במנחות פ"ח ב' שהיה טס של זהב על כל נר ונר של המנורה. רש"י בכת"י במנחות שם כתב שהטס היה מחובר, והרה"ג שליט"א כתב לי שמחבר היינו שאינו יכול להתפרק לגמרי. האם מסתבר שהטס נעשה מזהב טהור כמו המנורה, או אולי די בזה שיהיה מזהב אע"פ שאינו זהב טהור. תשובה: מסתמא מזהב טהור

קי) לדעת זקנים מבעלי התוספות, תוספות בהדר זקנים, ר"י בכור שור, ורבינו מיוחס (פרשת בהעלותך) הפתילות פנו אל השלחן. מדבריהם נראה שסוברים שהכלים היו מונחים מזרח ומערב. האם נכון. תשובה [בע"פ]: יותר משמע כזה, אבל יכול להיות גם למ"ד צפון ודרום מונחים

קיא) בענין שמן זית זך כתית למאור, רש"י בריש פרשת תצוה פירש שהיה כותש הזיתים במכתשת ואינו טוחן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן. נראה שמש"כ רש"י טפה ראשונה לאו דוקא, שהרי איתא במשנה מנחות פ"ו א' לענין השמן הראשון שכשר למנורה: וכותש ונותן לתוך הסל, ופירש"י בכת"י ומסתנן ויצא והכלי תחת הסל שהשמן נופל בו, ר' יהודה אומר סביבות הסל, ופירש"י בכת"י סביבות דופני הסל נותנו מתוכו והשמן זב דרך הדפנות ונופל לשולי הסל וכו', שמשמע שהקילוח הראשון של השמן אחר הכתישה כשר למנורה, ולא רק טפה אחת. האם נכון שזוהי גם כוונת רש"י שכתב טפה ראשונה. תשובה: נכון

קיב) כתיב (שמות כ' כ"ג): "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", אך יש שלש מעלות לפני המנורה שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות. מאי שנא שעולה במעלות להטיב את הנרות, אך לעלות במעלות על מזבחי אסור.

תשובה: התורה אין מחייב

שמעתי מידידי הרב יהושע סבא שליט"א שהוא שאל למו"ר הגר"ח זצ"ל אותו השאלה וענה לו: קצת מדרגות ועוד ששם לא רצו

קיג) הראב"ד בתמיד (סוף פרק ג) הקשה על מה דאיתא שם שמקום הכוז היה על מעלה שניה של האבן: למה היה מניח הכוז על מעלה שניה ולא ע"ג קרקע או על מעלה שלישית או למעלה ע"ג האבן במקום שעמד להדליק, ע"כ. מדבריו מבואר שסובר שהמקום שהכהן עמד להדליק לא היה המעלה השלישית, שמלבד שלש המעלות היתה מדרגה רביעית, היינו ראש האבן, שעליה עמד הכהן להדליק את הנרות. תשובה [בע"פ]: כן

מזבח הנחושת

קיד) לענין גובה מזבח הנחושת, איתא במנחות צ"ז ב', צ"ח א', שמזבח החיצון בבית המקדש שהיה גבוה י' אמות היה גבוה נ"ח טפחים, שגובה היסוד והקרנות היו באמה בת חמשה טפחים. אך נראה שאעפ"כ צ"ל שגובה מזבח הנחושת במשכן היה ששים טפחים, שהטעם שהמזבח היה גבוה י' אמות אע"פ דכתיב "ושלש אמות קמתו" הוא משום דילפינן מגזירה שוה רבוע רבוע ממזבח הפנימי דגבהו פי שנים כארכו, ועוד מן ההיקש של המזבח למשכן, מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות, וכדאיתא בזבחים נ"ט ב'. משום שארכו חמש אמות הוא ל' טפחים [מה ששאלתי למו"ר הגר"ח שליט"א הוא לדעת ר"מ שאמת כלים באמה בת ששה טפחים, וחמש אמות באמה בת ששה טפחים הן שלשים טפחים, שמזבח הנחושת היה כלי כמפורש בזבחים ס' א', וכמש"כ התוספות בזבחים נ"ט א' (ד"ה פנוי) שכן מוכח מהגמרא], נמצא שפי שנים הוא ס' טפחים. וכן משום שקומת המשכן שהוא הקרשים היא ס' טפחים, שאמת בנין באמה בת ששה טפחים לכו"ע, צ"ל שגבהו ס' טפחים.

תשובה: נראה לכאן נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראין לכאן נכונים)

קטו) כתבתי לרה"ג שליט"א שאע"פ שגובה מזבח החיצון בבית המקדש שהיה עשר אמות היה רק נ"ח טפחים, נראה שמזבח הנחושת היה גבוה ס' טפחים, שילפינן בזבחים נ"ט ב' שהיה גבוה י' אמות אע"פ דכתיב "ושלש אמות קמתו" משום שגבהו פי שנים כארכו, וארכו היה ל' טפחים, או שילפינן מן הקרשים, מה משכן

קלב) באיזה צד היו טבעות מזבח הנחושת.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

קלג) האברבנאל כתב שהיו מכברות לאסוף הדשן אל מקום אחד. ונראה שצ"ל מכברות ולא מכברות. האם נכון.

תשובה: נכון

קלד) רש"י בשמות כ"ז ג' פירש שהמזלגות של מזבח הנחושת היו כמין אונקליות כפופים שהיו מכים בהם בבשר ונתחבים בם ומהפכים בהם על גחלי המערכה שיהא ממנה שריפתן. מדבריו נראה שלכל מזלג היה רק אונקלי אחד כזה..., וכמו שנראה דעת רבינו מיוחס שכתב שהמזלגות היו צינורות שהיו כמין שפודין ארוכין וראשן כפוף לאחוז הבשר. האם נכון.

תשובה: נכון

קלה) רש"י בפרשת תרומה כתב שבמחתות של מזבח הנחושת היו לוקחים הגחלים ממזבח הנחושת כדי לשאתם למזבח הפנימי בעד הקטורת. ונראה לבאר דאע"ג דאיתא במשנה יומא מ"ג ב' שהיה חותה הגחלים במחתה של כסף ומערה בתוך של זהב, נמצא שבעד גחלי הקטורת השתמשו בשני כלים ולא באחד, היינו משום שלא היו חותים בשל זהב מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל כדאיתא שם מ"ד ב'. אבל במזבח הנחושת שכל כליו היו של נחושת ודאי השתמשו רק בכלי אחד.

תשובה: נראה לכאור' נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראין לכאור' נכונים)

קלו) לדעת רש"י הנ"ל המחיתה של מזבח הנחושת היה בעד גחלים לקטורת, ודלא כמש"כ בבמדבר ד' ד' שהיה בעד גחלים לתרומת הדשן. בשלמא לדעת רש"י בבמדבר י"ל שהכלי בעד גחלי הקטורת לא היה נכלל בכלים של מזבח הנחושת אלא בכלים של מזבח הקטורת כדאיתא בבמדבר רבה ד' ט"ז. אך לדעת רש"י בפרשת תרומה אמאי הכלי של תרומת הדשן לא היה אחד מכלי מזבח הנחושת.

תשובה: מנ"ל שכלי זה לא הי' של מזבח החיצון

קלז) שאלתי לרה"ג שליט"א שלדעת רש"י בפרשת תרומה שמחתות מזבח הנחושת הנזכרות בתורה היו גחלים לקטורת (ודלא כמו שפירש בפרשת במדבר שהיו בעד תרומת הדשן) מדוע המחיתה בעד תרומת הדשן לא בכלל כלי המזבח, והשיב "מנ"ל שכלי זה לא היה של מזבח החיצון." כוונתי להקשות שלדעת רש"י בפרשת תרומה אם המחיתה של תרומת הדשן היה בכלל כלי מזבח הנחושת אמאי לא כתב שהמחתות היו בעד גחלים לקטורת וגם תרומת הדשן. ומדלא כתב הכי משמע שהמחתות בעד תרומת הדשן לא היו בכלל כליו, ואמאי לא.

תשובה: אין זה ראי' מדלא חשיב לי'

קלח) בתמיד סוף דף כ"ח א' איתא: והרי המחיתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערכו של כבש, ע"כ, ובראב"ד פ"י הטעם כדי שיהיה יותר סמוך למערכו של פתח, דבעי לקיים לפני ה' גם בתרומת הדשן. לכאורה זה גם במשכן, דמאי שנא.

תשובה [בע"פ]: מסתמא

קלט) שאלתי מו"ר שליט"א האם יש יד לכל בוך של השלחן, והשיב: סתם בזיכין הוא עם יד (ראה שאלה עז).

לפי זה נראה שהיה יד למזרק.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

קמ) כנראה שממה דאיתא בזבחים כ"ד א': איפשר דעביד ליה אוזן לשפת מזרק ומקבל ביה, ע"כ, יש להוכיח שכרגיל לא היה אוזן למזרק.

תשובה [בע"פ]: מסתברא שהראיה טוב

קמא) רש"י בשמות כ"ז ג' ד"ה ומחתתיו פ"י שהמחתות של מזבח החיצון היו כדי ליטול בהן מן הגחלים לשאתם על מזבח הפנימי לקטורת. וק', דאיתא בבמדבר רבה ד' ט"ז שכלי מזבח הפנימי היו כף ומחתה, כף

קכד) התוספות בזבחים ס"א ב' (ד"ה ארבע) כתבו שהמזבח היה 'עתיד להיות בלא יסוד'. מדבריהם מבואר שבמזבח שבמשכן היה יסוד בארבע רוחות המזבח, גם בקרן מזרחית דרומית. אמנם לפי מש"כ התוספות שם דף נ"א ב' (ד"ה תן): ושמא אפי' למאן דאמר לא נתחלקה הכי גמרינן דלא היה לו יסוד, ע"כ, נראה שגם במשכן לא היה למזבח יסוד בארבע רוחותיו.

תשובה [בע"פ]: אין ראיה מדבריהם דגמירי שלא היה יסוד בקרן מזרחית דרומית גם בזמן המשכן.

קכה) לדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' בית הבחירה ה' ז' מקום המערכה בבית המקדש היה כ"ד אמות וד' טפחים על כ"ד אמות וד' טפחים. הראב"ד שם כתב שאולי אינו כן כי הארבעה טפחים הם כניסת הקרנות מדפני המזבח. האם לדעת הראב"ד גם במשכן הקרנות לא היו בקרנות המזבח ממש כמו שמצינו במזבח בבית המקדש משום דמסתבר שהמזבחות היו דומים בכל מה שאינו מפורש להיפך, או אולי אין ראיה מזה למשכן.

תשובה: אינו מוכרח

קכו) לענין הקרנות של מזבח הנחושת, מו"ר שליט"א [זצ"ל] ביאר לי בע"פ שמסתבר שהיו חלולות כמו בבית המקדש.

קכז) איתא בחגיגה כ"ז א' שעובי ציפוי מזבח הזהב היה כדינר זהב, וכן מצינו בתנחומא ורבנו בחיי לענין מזבח הנחושת שציפוי כעובי דינר. ומסתברא כדברי הכרתי ופילתי סי' מ"ג ס"ק ו' שכ' שנראה שציפוי כל הכלים היו שוים. לפ"ז לדעת רחבה אמר רב יהודה ביומא ע"ב ב' שעובי שולי ארון החיצון של זהב היה משהו, י"ל שאין הכוונה משהו ממש אלא היה כעובי דינר זהב, ומשום שמסתבר דעובי דינר זהב פחות מאצבע, כל שהוא פחות מאצבע נחשבת משהו. וכן רש"י בחגיגה כ"ז א' כתב שעובי דינר זהב דבר מועט. האם נכון.

תשובה: אין מוכרח שכל הציפויים שוים, וכאן הי' קבלה שהי' משהו

קכח) לדעת הברייתא דמה"מ פ"ה ה"ד שמזבח הנחושת היה רחוק עשר אמות מהמשכן, האם גוף המזבח היה רחוק עשר אמות מהמשכן, או דילמא יסוד המזבח היה רחוק עשר אמות מהמשכן, וגוף המזבח היה רחוק י"א אמות מהמשכן.

תשובה: מסתמא מהיסוד חשבי'

קכט) בדעת זקנים מבעלי התוספות (שמות כ"ז ה') מבואר שבמזבח החיצון החשבון של כל מידי דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתא מלתחת היה בתשעה אמות של המזבח עד הקרנות, שהקרנות לא היו בחשבון של משא המזבח. ונראה דפליגי בזה על רש"י שבת צב. בד"ה תלתא מלעיל שפי' לצד שהלויים היו י' אמות "כי מדלו ליה תילתא למעלה מראשיהן או מכתיו נמצא גבוה מן הארץ קרוב לשליש של י' אמות וכו'" ומשמע שהשליש ושני שלישים היה של המזבח עם הקרנות שהיה י' אמות.

תשובה: נראה נכון (נכלל כמה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

קל) יש לעיין לדעת רש"י שקרנות המזבח היו בכלל השיעור של שליש למעלה ושני שלישים למטה של גובה המזבח, שבגמרא שבת צ"ב א' מבואר שבארון החשבון של שליש למעלה ושני שלישים למטה הוא של הארון עם הכפורת בלי הכרובים, ומאי שנא שבארון הכרובים לא היו בכלל החשבון של נשיאת הארון ובמזבח הנחושת הקרנות היו בכלל החשבון של נשיאת המזבח.

תשובה: הכרובים הם מצוה אחרת

קלא) במושב זקנים עה"ת (שמות כ"ה י"ב) כתב שאע"פ שטבעות המזבח (החיצון) היו קבועים באמצע המזבח, הטבעות היו גדולות, והיה מגיע חללן עד שליש המזבח כדי שבשעת מסע המזבח יהיה שליש מלמעלה ושני שלישים מלמטה. ובסוף דבריהם הק' שטעמא מאי תלתא מלמעלה כדי שיהיה שליש הכובד למעלה, ואינו כן בכפורת וכרובים שהיו של זהב, שנמצא שיותר מחצי הכובד למעלה. אמנם אם נאמר כמ"ש בסוף דבריו שטעם שליש למעלה כדי ששליש הכובד יהיה למעלה, איך טבעות גדולות מועילות להיות שליש למעלה, דטעמא דשליש למעלה משום כובד הכלי, ומסתברא שאם מקום חיבור הטבעות היה באמצע המזבח יהא יותר משליש כובד למעלה, שכנראה שהכובד תלוי במקום חיבור הטבעות למזבח ולא במקום הכדים.

תשובה: אין זה מוכרח

קמז) לפי מה שכתבתי כבר שלדעת רש"י היה מערה מן הספל למזבח דרך החוטם, מסתבר שהיה לספל אוזן או יד להטותו כדי לערות היין או המים מן הספל לגג המזבח, וכמו שציירתי. האם נכון.
תשובה: לכאור' דבריכם נכונים

קמח) רש"י שמות כ"ט מ' (ד"ה ונסך) כתב: שני ספלים של כסף היו בראש המזבח ומנוקבים כמין שני חוטמין דקים נותן היין לתוכו והוא מקלח ויצא דרך החוטם ונופל על גג המזבח וכו', ע"כ. מדבריו משמע שאחר שנותן היין לתוך הספלים היין ממילא היה מקלח ויוצא דרך החוטם ונופל ע"ג המזבח בלי שום מעשה אחר. לפ"ז צ"ל שלדעת רש"י עה"ת החוטם לא היה יוצא בפי הספלים אלא בשולי הספלים כדי שאחר שהכהן עירה היין מן הצלוחית לתוך הספל היין יבוא ממילא מן החוטם לגג המזבח, ודלא כמו שפירש במסכת סוכה. האם נכון.
תשובה: לכאור' דבריכם נכונים

קמט) איתא במשנה סוכה מ"ח א': עלה בכבש ופנה לשמאלו שני ספלים של כסף היו שם, ע"כ, והיינו שפנה לקרן דרומית מערבית, וכמו ששנינו במשנה זבחים ס"ג א' שמקום ניסוך היין והמים היה בקרן דרומית מערבית, א"כ הספלים שבהם נסכו היין והמים היו שם.

והנה רש"י זבחים ס"ג א' (ד"ה ניסוך) כתב שניסוך המים והיין היה בקרן דרומית מערבית משום ששם היו השיתין ואי אפשר לנסך אלא שם. רש"י שמות כ"ט מ' (ד"ה ונסך) כתב שבמזבח בבית עולמים היו הנסכים יורדים לשיתין, ובמזבח הנחושת היו יורדים מן המזבח לארץ (שם נקט רק נסכי יין, אבל פשוט שגם בנסכי מים היה כזה). לפ"ז נראה שבמשכן אין שום הכרח שהספלים היו בקרן דרומית מערבית, ואדרבה, מסתבר שהיו בקרן דרומית מזרחית, שאם היו בקרן דרומית מערבית יש חסרון שהכהן המנסך היה צריך לפנות לשמאל, שאי אפשר להקיף דרך ימין שמא יתעשנו הנסכים כדאיתא בזבחים ס"ד א', אבל לא היה אפשר בענין אחר משום שמקום השיתין היה בקרן דרומית מערבית. אבל במשכן שלא היו שם שיתין, אם הספלים היו בקרן דרומית מזרחית היה אפשר לפנות לימין.

תשובה [בע"פ]: יתכן [אבל אמר שאעפ"כ נכון לסתום בפנים הספר שמקום הספלים היה בקרן דרומית מערבית כמו בבית המקדש].

קנ) לדעת התוספות בסוכה מ"ח א' ד"ה שני ספלים שהספלים היו קבועים למזבח החיצון בסיד, איך היו קבועים למזבח הנחושת, הא לא היה לו גג כדאיתא ברש"י שמות ל' ג'.
תשובה: יתכן שהי' קבוע לקצות המזבח

קנא) והנה יש לעיין לדעת תור"ה שני ספלים בסוכה מ"ח א' שהספלים היו מחוברים למזבח, איך היו הספלים קבועים למזבח הנחושת, הא לא היה לו גג. כשכתבתי שאלה זו לרה"ג שליט"א השיב שיתכן שהיה קבוע לקצות המזבח. אך בשלמא הספל של מים שבמערב י"ל שהיה קבוע לכותל שאצלו, אבל איך אפשר שהספל של יין שבמזרח היה קבוע לכותל, היה לא היה אצלו. ואולי צ"ל שיצא מהספל חתיכה שהגיע לכותל כדי לחבר הספל לכותל. מהו דעת הרה"ג בזה.

תשובה: יתכן

קנב) ונראה ליישב השאלה [המובאת באות קנ] באופן אחר, שהתוספות ביארו שצ"ל שהספלים היו מחוברים למזבח משום שאלמלא כן הרי נמצא מוריד בקודש, שהרי צלוחית של זהב היה ממלא מן השילוח, והיה מערה לספל של כסף. אבל מאחר שהספלים היו מחוברים היו כגופו של מזבח. לפ"ז י"ל שאולי במשכן לא היו ממלאים בצלוחית של זהב [או אולי היו ממלאים בצלוחית של זהב שאינה מקודשת] משום שהספלים לא היו יכולים להיות מחוברים למזבח מפני שלא היה לו גג, א"כ לא היה מוריד בקודש כשמערה לספל של כסף.

תשובה: לא מסתברא

קנג) האם מסתבר שבמשכן היו שני חוטמין דקין על היסוד שהדמים הניתנים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדים בהם כמו במדות פ"ג משנה ב'.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

קנד) האם היה לול קטן בכבש במשכן כמו במדות פ"ג מ"ג בעד פסולי המוקדשים.

תשובה [בע"פ]: איני יודע

לקטורת סמים ומחתה להכניס בה גחלים, היה מניח המחתה של גחלים ע"ג המזבח ומערה הקטורת שבכף לתוכה ע"ג הגחלים, א"כ המחתה בעד הקטורת היתה מכלי מזבח הפנימי, ודלא כדעת רש"י שהמחתה היתה מכלי מזבח הנחושת.

תשובה: ידוע שהמד"ר ע"פ במדבר נשא הוא מר' משה הדרשן כמ"ש הרד"ל ויתכן שרש"י חולק ע"ז

קמב) במכתב האחרון ששלח לי, הרה"ג שליט"א הביא שהרד"ל כתב שהמדרש רבה על פרשיות במדבר נשא הוא מר' משה הדרשן. באיזה מקום כתב הרד"ל דבר זה.

תשובה: עי' בביאורו לפי"ד אות ב' נ"ה [נראה שצ"ל נ"ו] ע"ו ועוד

קמג) איתא בזבחים ס"ב ב' אמר רב יהודה שני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב. האם כבשים קטנים האלו היו במשכן. ונראה שלדעת רש"י בפרשת תרומה שבמזבח הנחושת לא היה סובב בעד הילוך הכהנים לא היה כבש קטן לסובב. ולענין כבש קטן ליסוד, נראה שלפי מש"כ השטמ"ק בזבחים שם אות י"ב שהטעם שהוצרכו כבש ליסוד הוא שבלי כבש קטן הזה אם היו צריכים לירד למטה ואח"כ לבוא ליסוד בעד שפיכת השירים שמא יקרוש הדם, א"כ הוא הדין במשכן משום חשש שמא יקרוש הדם צריך כבש קטן ליסוד.

תשובה: למ"ד שמזבח משה גבוה י' אמות בודאי היו גם הכבשים הקטנים

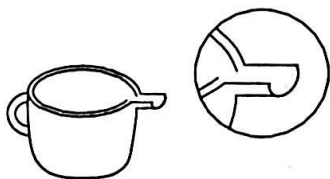
קמד) נראה להקשות על מש"כ רש"י בשמות כ"ט מ' שבמשכן הנסכים היו יורדים מן המזבח לארץ, שמשום שלדעת רש"י בשמות כ"ז ה' ובזבחים ס"ב א' שתי האמות של מקום בין הקרנות ומקום הילוך רגלי הכהנים היו כמין חריץ עמוק דבר מועט ממקום המערכה עד שפת המזבח סביב כדי ששפת המזבח תהיה כמעקה קטנה סביב שלא יחליקו, איך אפשר שהיין שניסך ע"ג המזבח יפול מן המזבח לארץ, הלא שפת המזבח שהיא כמעקה קטנה תעכב היין מלירד לארץ.

תשובה: הי' נקב בצד

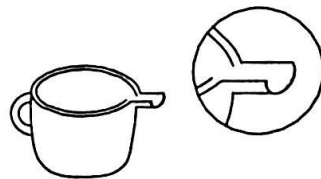
קמה) רש"י בשמות כ"ט מ' ביאר שהכהן היה נותן היין לתוך הספל והוא מקלח ויוצא דרך החוטם ונופל על גג המזבח ומשם יורד לשיתין במזבח בית עולמים ובמזבח הנחושת יורד מן המזבח לארץ. והנה יש לעיין בזה, שהרי רש"י בשמות כ"ט י"א ד"ה אל יסוד המזבח כתב: כמין בליטת בית קבול עשוי לו סביב סביב לאחר שעלה אמה מן הארץ, א"כ איך הניסוך היה יורד מן המזבח לארץ ולא נשאר בבליטת בית קיבול.

תשובה: כשנתמלא

קמו) רש"י סוכה מ"ח ב' (ד"ה כמין) כתב: חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה בפי הספלים והנסכים מקלחין ויורדין דרך החוטמין על גב המזבח וכו', ע"כ. הריטב"א שם (ד"ה והא דתנן) כתב שלדעת רש"י החוטם היה יוצא בשפת הספלים ומשם היה יורד ע"ג המזבח, אלא שהיה מטה אותם כנגד השיתין בשעת שפיכתם, וא"כ לא היו הספלים מחוברים. ונראה שלפי הריטב"א לדעת רש"י בתחילה היה שופך מהצלוחית של יין או מים לתוך הספלים, ואחר שהיין או מים היו בתוך הספלים הכהן היה מטה הספלים כדי לשפוך מן הספלים דרך החוטם ע"ג המזבח. נמצא שמש"כ רש"י: והכהן מערה בפי הספלים, ע"כ, אין כוונתו שמערה מהצלוחית לפי הספל, אלא שאחר ששפך כבר מהצלוחית לתוך הספל היה מערה היין או המים מן הספל ע"ג המזבח דרך החוטם שבפי הספלים.

ספל של מים

ספל של יין

לפי מה שביאר הריטב"א בדעת רש"י

(הנקב בחוטם של הספל של מים היה דק, והנקב בחוטם של הספל של יין היה יותר רחב וגדול מזה, דאיתא במשנה סוכה מ"ח א', ב', שהספלים היו מנוקבים כמין שני חוטמין דקין אחד מעובה ואחד דק, ופירש"י שנקב של הספל שבו נסכו היין היה מעובה ואותו של מים היה דק, ופירשו התוספות שם שמשמע מדברי רש"י שר"ל שהיה הנקב רחב וגדול זה מזה, שהנקב בחוטם של הספל של יין היה יותר רחב וגדול מהנקב בחוטם של הספל של מים. וכך ציירנו כאן.)

תשובה: לכאן דבריכם נכונים

הכּיּוּר

קסג) האם בן קטין שעשה י"ב דד לכיור (משנה יומא ל"ז א') עשה כיור חדש או רק הוסיף דדים לכיור תשובה [בע"פ]: מסתמא הוסיף

קסד) ממה שכתבו תוספות זבחים כ"ב א' ד"ה ק"ו מכנו בפשט הראשון 'משמע שיש לו תוך ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה והכיור יושב עליו' משמע שהכּן של הכיור לא היה עגול אלא מרובע.
תשובה: אין שום ראי' שזו כונתם

הקּרְשִׁים

קסה) מהו צורת יד הקרש לרש"י. ראיתי מה שכתב הרה"ג שליט"א בפירושו (על ברייתא דמלאכת המשכן פרק א הלכה ג ד"ה לשתי ידותיו) דהוי כמין קולמוס, והאם מתחיל מלמעלה כזה או קרוב לארץ כזה.
תשובה: אין מפורש

קסו) איתא בשבת צ"ח ב' שלדעת רבי יהודה הקרשים מלמטן עוביין אמה ומלמעלן היו כלין והולכין עד כאצבע, שנאמר "יהיו תמים על ראשו", ולהלן הוא אומר "תמו נכרתו". ולדעת רבי נחמיה הא דכתיב "תמים" היינו דלייתו שלמין ולא לייטו דניסרא. ונראה שגם לדעת רבי יהודה מסתבר שיש הלכה דלייתו שלמין ולא לייטו דניסרא מדכתיב "תמים", דתיתי יליף מיניה.
תשובה: אינו מוכרח

קסז) בפירוש דעת פ"א ה"ה (ד"ה אמר ר' נחמי') הביא דבמסכת שבת צ"ח ב' אמרינן דהקרש שבמקצוע היה משפּהו באלכסון כדי שיהא שוה משני הצדדין למ"ד כלין והולכין. ונראה שאע"פ שזהו מה שפירש"י שם, אין זה דעת המאירי, שהמאירי שם כתב: ומתוך שהיה סובר על האומר שעוביין כלה לכאצבע שיהא שיפועו של קרש משני צדדין שאל לו על הקרשים שבמקצועות שהרי אין רחבן מתחבר עם עובי הקרשים שבאורך הצדדין ונמצא האי עייל והאי נפיק ותירץ דשפי להו כטורין ר"ל כשיפוע ההר שאינו משפּע אלא מצד אחד וכך הקרש משפּע מצד חיצון ופנימיותו נשאר שטוח כגון זה והרי הצד השטוח שבו מתחבר עם עובי הקרש, ע"כ. מדבריו משמע שאינו סובר כמו שפירש"י דשפי להו לרוחב ב' קרשים שבמקצוע ומקצרן למעלה מרחבן שלא יהיו בולטין, אלא סובר שהיו בולטין לחוץ.

תשובה: נראה ישר (נכלל כמה שהשיב: ויתר הדברים נראין ישרים)

קסח) בלקח טוב (שמות כ"ו כ"ו) כתב: "אלו הברחים היו באין בתוך הטבעות, שהיו הטבעות בתוך הקרשים, והברחים עוברים בכל קרש וקרש, והברח התיכון שהיה מברח בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה, זה היה מעשה נס". מדבריו משמע שגם בריחים העליונים והתחתונים היו בעובי הקרשים, רק שבברח התיכון היה נס. האם נכון.

תשובה: אינו מוכרח

קסט) בברייתא דמה"מ פ"א ה"ח איתא: ה' מביא שתי פפיות של זהב ארכה של כאו"א אמה ומחצה ונותן בחללו של קרש וכו', ע"כ. בפירוש טעם ביאר שחללו של קרש היינו בין טבעת לטבעת. ויש להעיר על זה ממה דאיתא בברייתא דמסכת מדות הלכה ט"ו: רב נחמי' אומר כל הקרשים מבפנים ומבחוץ היו מצופין זהב והברח התיכון המובלע בתוך חללן של קרשים מובלע בתוך שפופרת של זהב שאורך כל אחת ואחת אמה ומחצה נתונה בתוך חללו של קרש והברח התיכון מובלע בהן מן הקצה אל הקצה, ע"כ [וכן איתא בילק"ש פרשת פקודי רמז תכ"ג, אך שם כתוב בשם רב נחמן], שמפורש שחללו של קרש הוא בתוך עובי הקרש, שהברייתא דמסכת מדות מיירי בציפוי בריח התיכון, א"כ מסתבר שגם 'בחללו של קרש' דאיתא בברייתא דמה"מ הוא בתוך עובי הקרש, ולא מבחוץ בין טבעת לטבעת.
תשובה: אין להוכיח מברייתא א' לשני'

קע) משמע מברייתא דמה"מ פ' א' ברייתא ד' שפי' שמה ת"ל אל הטבעת האחת מקום שנותנין את הברח שהטבעות המרובעות של הקרשים מלמעלה היו שתי אמות ומחצה בעומק שהוא עד מקום שנותנים הברח. ונראה שלרש"י בתרומה שפי' ש'אל הטבעת האחת' קאי על הטבעת שלמעלה ולא על הטבעת של הברחים כדפי' הרה"ג

קנה) לדעת רבנו חיים בתוספות זבחים פ"ז ב' (ד"ה אויר) שהיה אויר יותר מאמה בין הכבש למזבח האם צ"ל שבכל פעם שהכהן עלה למזבח היה צריך לפסוע יותר מאמה, או אולי היה עצה לבוא מהכבש למזבח באופן אחר, ואם היה עצה מהו העצה.

תשובה: הרי פסיעה בינונית היא אמה (ואמת הסובב היתה בת ה' טפחים כמש' במנחות צו' ב')

קנו) עובי שני גיזרי עצים כמחק גודש סאה כדאיתא בזבחים ס"ב ב'. מהו שיעורו.
תשובה: לא נודע אבל הוא דבר מועט

קנז) מהו טעם מ"ד שמקום המזבח היה חצי בצפון וחצי בדרום.
תשובה: דסתמא עומד באמצע העזרה

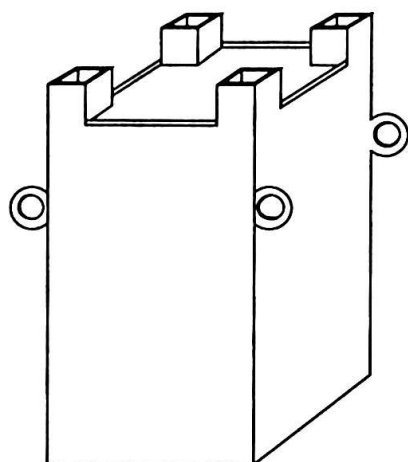
קנח) איתא ביומא מ"ד ב' (לענין המחטה בעד הגחלים שבעד הקטורת של שחרית וערבית) בכל יום לא היה לה ניאשתיק והיום (כיום הכיפורים) היה לה ניאשתיק (לרש"י טבעת בראשה שמקשקש ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ודלא כתוספות ותוספות ישנים שם). האם היה במשכן.
תשובה: מסתמא

קנט) מה היה רוחב הכבש במשכן.
תשובה [בע"פ]: מסתמא היה כשיעור חצי רוחב המזבח - שתי אמות ומחצה - וכמו בבית המקדש שרוחב הכבש היה כשיעור חצי רוחב המזבח

מזבח הזהב

קס) במדרש אגדה במדבר ד' ב' איתא: "ומה היו נושאים, ארון ושלחן שהיו להם בדים, והיו נושאים אותם בבדים שלהם, ולכך נאמר בהם ושמנו בדיו, אבל מנורה ומזבח הזהב שלא היו להם בדים, [לא כתב בהון ושמנו בדיו]. וצ"ע, דהא מפורש בענין מזבח הזהב שהיו לו טבעות ובדים.
תשובה: כנראה יש שם איזה ט"ס

זר של מזבח הזהב לדעת רש"י

קסא) ולענין זר מזבח הפנימי, לפי מה שביארנו שלדעת רש"י זר הוא השפה שגבהה מועט (ראה שאלה יב), צ"ל שהיה גבוה משהו משפת מזבח הפנימי. לפ"ז נראה שרק היה עולה למעלה מדופני מזבח הפנימי, שהיה בין קרן לקרן, ולא על הקרנות כלל. האם נכון.
תשובה: נכון

ראה תשובה סד לענין זר מזבח הזהב

קסב) הרה"ג שליט"א כתב בפירוש דעת (פרק י"א ה"ב ד"ה מזבח העולה) שמכיון שלדעת ר"מ [שאע"פ שאמת כלים היתה באמה בת ששה טפחים מזבח הזהב היה באמה בת חמשה טפחים] רק אורך ורוחב מזבח הזהב היו באמה בת חמשה טפחים כדכתיב "גב המזבח" דהיינו למעלה, אבל גבהו ודאי היה באמה בת ששה טפחים, צ"ל שלדעת רבי יוסי בזבחים נ"ט ב' שגובה מזבח הזהב היה פי שנים כארכו, ארכו ורחבו היו באמה בת ששה טפחים כמו גבהו, שרק כזה יתכן שגבהו היה פי שנים כארכו - ארכו ששה טפחים וגבהו י"ב טפחים, ואוקי "וזה גב המזבח" למילתא אחריתי. ובוזה תירץ למה הרמב"ם לא הביא הא דמזבח הקטורת באמה בת חמשה טפחים, דיי"ל דסובר כדעת רבי יוסי. אך נראה שיש ליישב דעת רבי יוסי בדרך אחרת, דאולי סובר כדעת רבי יהודה שאמת כלים באמה בת חמשה טפחים, א"כ כל מדות מזבח הזהב היו באמה בת חמשה טפחים, ומשו"ה גובה מזבח הזהב היה פי שנים כארכו. האם נכון.

תשובה: הקושיא שרמב"ם סתם אמה וסתם אמה בת ו'

שהן לנוי, ומשמע שסובר שיריעות המשכן היו רק לנוי, ולא נעשו כדי להיות לו לגג. האם הוא סותר דבריו. תשובה: אין כאן סתירה דשניהם לגג אך למה צריך שנים ע"ז כ' שהתחתונות לנוי

קעח) יריעות המשכן היו מעשה חושב, ופי' רש"י (שמות כ"ו א' ד"ה כרבים) ארי מצד זה ונשר מצד זה. האם היו הרבה צורות בכל יריעה, אחת בכל יריעה, אחת בכל חוברת, או אולי אחת אחר החיבור. תשובה: כנראה שאין בזה קפידא וכרצונו עשה

קעט) ביריעות המשכן שהיה ארי בצד אחד ונשר בצד אחר איזה מהם היה למעלה ואיזה למטה. תשובה: כנראה שאין נ"מ

קפ) בכל מה שכתוב בתורה מעשה חושב או מעשה רוקם, נראה שאיזה ציור שיהיה, אם היה ארי או נשר או צורת בריות או אולי עוד דברים, אין הכוונה שהצבעים של הציורים היו הצבעים של ארי או נשר או בריות או של עוד דברים, שהרי ביריעות המשכן, פרוכת, מסך, חושן, אפוד, ואבנט שנאמר בהם מעשה חושב או מעשה רוקם החוטים שלהם היו של תכלת ארגמן תולעת שני ושש, ובאפוד ובחושן גם של זהב, וודאי הציורים שעליהם נעשו מאותם החוטים. ונראה שצ"ל שהציורים שהיו מעשה חושב או מעשה רוקם היינו שעשו מהחוטים בליטות כצורות של ארי, נשר, בריות, או אולי עוד דברים, על יריעות המשכן, פרוכת, מסך, חושן, אפוד, ואבנט בלי הצבעים האמתיים שלהם.

תשובה: נכון

קפא) האפוד והחושן היו מעשה חושב, והאבנט מעשה רוקם. בכל מקום שנאמר בו מעשה חושב או מעשה רוקם יש ציורים, כדאיתא ביומא ע"ב ב' ובשקלים פרק ח'. לא מצאתי בשום מפרש איזה ציורים היו על הבגדים האלו.

ונראה להביא ראיה איזה ציורים היו על כל מה שנאמר מעשה חושב או מעשה רוקם, גם האפוד, החושן, והאבנט, לדעת המאירי, שהרי המאירי (שקלים פ"ח ה"ב) כתב: וכן כל שנאמר בו מעשה רוקם הוא שהצורה הנעשית באריג נראית מצד אחד לבד וכל מקום שנאמר מעשה חושב הוא שהצורה נראה משני הצדדין והוא שאמרו רוקם פרצוף אחד חושב שני פרצופין, וצורה זו היתה צורת ארי, ויש חולקים בסוגיא זו לומר שמעשה רוקם היו ארי מכאן ומכאן ומעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן, ע"כ. ממה שכתב 'וצורה זו היתה צורת ארי', משמע שם שמה שאמרו בירושלמי 'ארי' הוא דוקא, ולפ"ז מסתבר שלדעתו גם מה שאמרו שם 'נשר' הוא דוקא. לפ"ז, המאירי נחלקו התנאים בירושלמי בחושן ובאפוד (וביריעות המשכן ובפרוכת) שנאמר בהם מעשה חושב אם עליהם ארי מכאן וארי מכאן, או ארי מכאן ונשר מכאן, ונחלקו באבנט (ובמסך פתח המשכן ובמסך שער החצר) שנאמר בו (בהם) מעשה רוקם אם היה ארי מכאן וחלק מכאן, או ארי מכאן וארי מכאן. ואין זה כדעת רש"י, שהרי רש"י פירש בענין הפרוכת שנאמר בו מעשה חושב שהציורים היו ציורים של בריות, ולא שהיו ארי מצד זה ונשר מצד זה. האם מה שכתבתי בדעת המאירי הוא נכון.

תשובה: יפה

קפב) בחזקוני (שמות ל"ו ח' ד"ה כרובים) כתב: בעשר יריעות הנראות מתוך חלל המשכן כתיב כרובים מעשה חושב תעשה אותם אבל העשתי עשרה שלא היו נראות למעלה מפני מכסה האילים ולא למטה מפני העשר יריעות לא עשו בהן ציורין, ע"כ. וכ"כ הריב"א (פ' ויקהל) ובתוספות בהדר זקנים (שם). מדבריהם משמע שהציורים שעל יריעות המשכן היו רק במקום הנראות תוך חלל המשכן, שסוברים שהטעם שעשו ציורים היה כדי שיהיו נראים בתוך המשכן. נמצא לפ"ז שלא היו ציורים על שתי היריעות שהיו אחורי המשכן בצד מזרח, שלא היו נראים בחלל המשכן. אך זה אי אפשר, דכתיב: "ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ותכלת וארגמן ותלעת שני כרבים מעשה חושב תעשה אתם" (שמות כ"ו א'), ומשמע שכל עשר היריעות היו כרובים מעשה חושב. אלא ע"כ צ"ל שכוונת החזקוני, ריב"א, ותוספות בהדר זקנים היא שעיקר תכלית הציורים שעל יריעות המשכן הוא שיהיו נראים בתוך המשכן, אבל מאחר שעשו ציורים על שמונה היריעות שהיו נראים בפנים המשכן, עשו ציורים גם על שתי היריעות שהיו מאחורי המשכן, דלא פליג רחמנא בין יריעה ליריעה.

תשובה: אפשר דלא פליג רחמנא ביריעות אלו

שליט"א שם אין ראי' מהו שיעורו בעומק הקרש.

תשובה: נראה נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

קעא) איתא בברייתא דמה"מ פ"א ה"ג ששני סינין יוצאין מתוך הקרשים שמשקיע הזכר בתוך הנקבה שנא' משלבת אשה אל אחתה, אבל נראה שלפי רש"י שהפסוק מיידי בידות הקרשים אין מקור לומר שהיה לכל קרש שני סינין.

תשובה: משולבות כולל הכל

קעב) האם יש ציפוי זהב על הקרשים במקום העובי שאינו נראה לעינים, ונראה שאין ראי' מקרשי המקצועות שבודאי יש על עביים ציפוי זהב, שזה נראה לעינים. נראה שלפי התשב"ץ ח' ג' סי' ע' שפי' שהקרשים מצופים מכל הצדדים היינו גם במקום שאינו נראה לעינים, אבל לרוקח שפי' שרק בארון יש ציפוי מבפנים ומחוץ מדכתיב מבית ומחוץ תצפנו ולא בשאר כלים א"כ מקום העובי שאינו נראה לעינים אינו מצופה זהב. נראה שלפי הרוקח הבריח התיכון ג"כ אינו מצופה זהב, וכן נראה מרש"י שפי' על הפסוק וצפית את הברייחם זהב מהו הציפוי זהב על הברייחם העליונים ותחתונים ולא פי' שיש ציפוי זהב על הבריח התיכון, והיינו דלא כברייתא דמסכת מדות ה' ט"ו, וכן פי' המהרי"ק עה"ת דלרש"י אין ציפוי זהב על הבריח התיכון, ופי' הטעם שציפוי הקרש היה ציפויי. לפי רש"י נראה שאין להוכיח שאין ציפוי זהב לעובי הקרשים שאין נראה לעינים, שאולי הבריח התיכון שאני מטעם שהוא מובלע בתוך הקרשים.

תשובה: בפשטות אין ציפוי לעובי

קעג) יש לעיין במצקוע צפונית מערבית שהיה אמה שרוחב קרש המערבי היה מכוסה בעובי קרש הצפוני, ובמצקוע דרומית מערבית שהיה אמה שרוחב קרש המערבי היה מכוסה בעובי קרש הדרומי, האם היה ציפוי זהב לרוחב קרשי המקצועות גם באמה הזו שלא היה נראה לעינים, או דילמא היו מצופים זהב רק בחצי אמה שלהם הנראה לעינים. לדעת מעשה חושב (פ"ב אות ג) היו מצופים שם משום דלא מצינו שחלק בהם הכתוב. והנה מצינו שלדעת הרא"ם (שמות כ"ו כ"ד) קרשי המקצועות היו חרוצים בעביים רק מצד אחד בלבד הדבק עם רוחב הקרש הצפוני והדרומי ולא מצדו השני, ודלא כמו בשאר מ"ו קרשים שהיו חרוצים משני צדדים, מבפנים ומבחוץ. אמנם הגור אריה (שם) חולק על דבריו, שכתב שכדי שהקרשים שבסוף הצפון והדרום יהיו מתחברים אל קרשי המקצועות היה צריך לעשות חריץ בקרשי המקצועות כדי לכסות שפתי האדנים, שבלאו הכי שפתי האדנים היו מפסיקות ביניהם, ומשום הכי היה צריך לעשות חריץ כזה בכל הקרשים, שכלם היו שוים. לדעת הרא"ם שלא אמרינן שכל הקרשים היו שוים, מסתבר שהאמה של רוחב קרשי המקצועות שהיה מכוסה לא היה מצופה זהב, ודלא כמו בשאר הקרשים. אמנם לדעת הגור אריה שמ"ו קרשים היו חרוצים מבפנים ומבחוץ משום שני קרשי המקצועות, שסובר שהקרשים והאדנים היו שוים בשיעור אחד, א"כ מסתבר שגם לענין ציפוי הזהב כל ציפויי הקרשים היו שוים, א"כ נראה שגם האמה של רוחב קרשי המקצועות שהיה מכוסה היה מצופה זהב.

תשובה: לכאור' א"צ לצפות שם

קעד) כנראה שידות הקרשים לא היו מצופים זהב.

תשובה [בע"פ]: מסתמא לא

האדנים

קעה) הרה"ג שליט"א בפירושו לברייתא דמה"מ פ"א ברייתא א' כתב שלא מצינו לא בקרשים ולא בשום כלי שצריך לצפות מקום שעומד סמוך לקרקע (מלבד ע"ג האדנים וכו') ונראה משום שהוא ניכר לפעמים) וצ"ע. מהו כוונת הרה"ג שליט"א במה שכתב שהוא ניכר לפעמים.

תשובה: כשמפרקים את הקרשים

קעו) במכתב שכתבתי אחר זה שאלתי לו שלפ"ז מדוע אין ציפוי על עובי הקרשים שאינו ניכר לעינים משום שהעובי ניכר כשמפרקים את המשכן, והשיב: באדנים ניכר טפי לפי שהן קטנים

היריעות

קעז) רש"י שמות כ"ו א' ד"ה ואת המשכן תעשה עשר יריעות, פירש: להיות לו לגג ולמחיצות וכו', ע"כ. אך בשבת צ"ח ב' (ד"ה ועשית) כתב שיריעות עזים קרויות אהל כלומר לגג ומכסה והתחתונות קרויות משכן עצמו

ו'חד שיהו שזורין' היינו שכל חוט מששת החוטים בפני עצמו צריך להיות שזור. אך נראה שלדעת רש"י כל חוט וחוט מהששה חוטים של כל מין ומין לא היה שזור בפני עצמו, שהרי הריטב"א כתב בשם התוספות שמ'חד שיהא חוטן כפול ששה' ידענא שבכל חוט יש ששה חוטים שזורים יחד, ו'חד שיהו שזורין' היינו שכל חוט בפני עצמו צריך להיות שזור. אמנם לדעת רש"י (יומא שם ד"ה שיהו שזורין) 'חד שיהו שזורין' היינו שהששה חוטים צריכים להיות שזורים יחד, שלדעת רש"י (שם ד"ה חוטן) מ'חד שיהא חוטן כפול ששה' ילפינן רק מספר החוטים - שיש ששה חוטים בכל מין ומין - א"כ איצטריך 'חד שיהו שזורין' שהששה חוטים צריכים להיות שזורים יחד, ואין עוד יתור ללמוד ממנו שכל חוט בפני עצמו צריך להיות שזור. האם נכון.

תשובה: פשוט

קפט) חכם אחד הקשה על מש"כ הריטב"א ביומא ע"א ב' (ד"ה וחד) בשם התוספות שבדברים שנאמר בהם שש כל חוט מהששה חוטים היה שזור בפני עצמו, שכידוע בשזירה מחברים שני חוטים יחד, א"כ איך שייך שזירה בחוט אחד, ותירץ שצ"ל שכפלו החוט ונעשה כאילו היה שני חוטים, ושזורו שני חלקי החוט יחד. האם זוהי כוונת הריטב"א בשם התוספות.

תשובה: יתכן

קצ) חכם אחד העיר שאם זוהי כוונת הריטב"א בשם התוספות שכפלו החוט ונעשה כאילו היה שני חוטים, ודלא כדעת רש"י שלא שזורו כל חוט בפני עצמו, נמצא שכל חוט לדעת הריטב"א בשם התוספות היה עב פי שנים מלדעת רש"י. לפ"ז נמצא שכל בגד מבגדי כהונה שנאמר בו שש - מצנפת, מגבעת, כתונת, אבנט, מכנסים, חושן, ואפוד - וגם יריעות המשכן, הפרוכת, מסך פתח המשכן, ומסך שער החצר שנאמר שהם שש, היו עבים פי שנים לדעת הריטב"א בשם התוספות מלדעת רש"י. האם נכון.

תשובה: נכון

קצא) לדעת רש"י שמות כ"ו א' ארבעה מינים של כל חוט מחוטי יריעות המשכן, שש, תכלת, ארגמן, ותולע שני היו שזורים יחד. הרא"ם פירש הטעם מפני שנאמר: "משזור" (שם). וכן רש"י ביומא ע"א ב' (ד"ה אלא מאבנ פירש שארבעה מינים של כל חוט מחוטי האבנט היו שזורים יחד, ויש לפרש ע"פ הרא"ם משום שנאמר באבנ (שמות ל"ט כ"ט) "משזור". אך במשנה למלך (פרק ח מהל' כלי המקדש הלכה ג) כתב: "ודע שמדברי רבינו נראה דבבגדים שהיו מינים הרבה לא היה שזור כל המינים כאחד אלא כל מין ומין היה שזור בפני עצמו ודיו, שהרי גבי שולי המעיל (שם פ"ט ה"ד) לא כתב שכל הכ"ח (נראה שצ"ל כ"ד) חוטין היו כפולין כאחד." והנה איתא בעירובין צ"ו ב' ורש"י שם שאין דרך לארוג חוטים שזורים, ופשטות הטעם הוא מפני שבחוטים ארוגים יש לחוטים קיום בלי שזירה, וכמש"כ במלאכת שלמה על מסכת כלאים פרק ט' משנה ח'. לפ"ז מה הטעם שביריעות המשכן ובאבנט הארבעה מינים של כל חוט היו שזורים יחד, הא מפני שיריעות המשכן והאבנט היו ארוגים היה לחוטים קיום אפילו בלי שזירה.

תשובה: נכון

פרוכת

קצב) במלבי"ם (שמות כ"ו ל"ה) הביא שלפי הברייתא המובאת בירושלמי שקלים פ"ו, מזבח הזהב היה משוך קימעא כלפי צפון. וכתב שי"ל שברייתא זו כדעת ר' יוסי ביומא נ"א ב' שפתחא בצפון קאי, וכיון שדייק בציווי מזבח הזהב: "ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת וגו'" (שמות ל' ו'), צריך שיהיה מכוון נגד הארון שעמד באמצע, וצריך שלא יפסיק דבר בינו לפרוכת, לכן עמד בין שלחן למנורה, וכן צריך שיתקרב נגד הפתח, שזה נשמע מדיוק הכפל "לפני הפרכת וגו' לפני הכפרת וגו'" לכן משך קימעא לצד צפון לקרבו נגד הפתח, וש"ס שלנו כרבנן ביומא שהיו שתי פרוכות אחת פרופה מן הצפון ואחת מן הדרום, ולא היה הפתח מכוון, לכן אמר שעמד באמצע.

מדברי המלבי"ם משמע שסובר שהפרוכת היתה פרופה לא רק ביוה"כ אלא בכל השנה, שאם היתה פרופה רק יום אחד בשנה אינו מסתבר שמשום פריפת יום אחד מקום המזבח הזהב יהיה קרוב לפתח של רק יום אחד בשנה. אבל נראה שאינו מסתבר שהפרוכת תהיה פרופה בכל השנה בעד כניסת כה"ג ביוה"כ. מהו דעת הרה"ג שליט"א בזה.

תשובה: מסתמא היתה פרופה כל השנה

קפג) הריב"א, חזקוני, ותוספות בהדר זקנים כתבו שהטעם שעשו ציורים על יריעות המשכן היה כדי שיהיו נראים בתוך המשכן. ויש לעיין בזה, שהרי הציורים שהיו על יריעות המשכן היו על שני הצדדים - לא רק בפנים המשכן אלא גם למעלה, והצד מעלה היה מכוסה ע"י יריעות העזים ולא היה נראה כלל, א"כ לאיזה תכלית עשו ציורים האלו למעלה.

ואולי י"ל שהריב"א, חזקוני, ותוספות בהדר זקנים סוברים כדעת רוב מפרשים שמעשה חושב הוא ארי מצד זה וארי מצד זה, ומעשה רוקם הוא ארי מצד זה וחלק מצד זה [זהו דעת רבינו אליקים (יומא ע"ב ב'), רמב"ם (פ"ח מהל' כלי המקדש ה"טו), מדרש הגדול (שמות כ"ו א'), ר"א בן הרמב"ם (שמות כ"ו א', ל"ו), ריטב"א (יומא ע"ב ב'), מאירי (יומא פ"ז מ"ג, ע"ב ב'), אברבנאל, ומאור האפלה. ולדעת הסמ"ג (מ"ע קע"ג) זהו ברייתא מפורשת ביומא], א"כ צד השני של הארי שאינו נראה בפנים המשכן הוא אותו הארי שנראה בפנים, א"כ גם צד השני שאינו נראה בפנים שייך לציור שנראה בפנים. אמנם נראה שרש"י (שמות כ"ו א') שפירש שמעשה חושב הוא ארי מצד זה ונשר מצד זה אינו סובר כדעת הריב"א, חזקוני, ותוספות בהדר זקנים שעשו ציורים כדי שיהיו נראים בפנים המשכן, שלדעת רש"י הציור שבצד שאינו נראה בפנים המשכן אינו שייך לציור הנראה בפנים המשכן כלל.

תשובה: אין מוכרח כיון שהי' אפשר להופכו לצד השני

קפד) לפי רש"י יומא כ"ג ב' ד"ה ת"ל שכתב לענין הוצאת הדשן שבגדים פחותים הם כגון שחקים או מפשתן שאינו מוצהב, נראה שלכאורה הפשתן של בגדי כהונה וגם של היריעות, פרוכת, מסך פתח המשכן, מסך שער החצר, וקלעי החצר היה מוצהב. ויש להקשות על דבריו שבגדי הלבן של כהן גדול ביום הכפורים נעשו מפשתן לבן, וודאי לא נעשו מפשתן שאינו מעולה.

תשובה: מוצהב היינו מבריק כזהב

קפה) האם יש דין שוע טווי ונוז בחוטי יריעות המשכן, הפרוכת, מסך פתח המשכן, ומסך שער החצר. וכן בקלעי החצר האם יש דין שוע טווי ונוז.

תשובה: טווי בודאי יש כמפורש בפסוק (כתיב ב' ויקהל ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש) וגם נוז דהיינו ארוג ומסתמא גם שוע

קפו) ביריעות עזים היו צריכים לכפול היריעה הששית אל מול פני האהל, ופירש"י בפרשת תרומה שחצי רחבה היתה תלויה וכפולה על המסך שבמזרח כנגד הפתח ככלה צנועה המכוסה בצעיף על פניה. האם כוונתו ששתי אמות האלו היו ממש על המסך מבפנים, שמבואר ברש"י בפרשת תרומה שעמודי המסך עמדו מחוץ למשכן, ופי' המלבי"ם (שמות כ"ו ו', ל"ז) שלדעת רבנן [שאורך המשכן ל' אמה, ודלא כדעת ר' יוסי שהוא ל"א אמה] המסך תלוי בצד מערבי של העמודים, וא"כ י"ל ששתי אמות האלו היו תוך המשכן ונראות מבפנים על המסך [אם נאמר כמו שפירש"י בשמות כ"ו ה' שהעיקר כגמרא שבת שאין יריעות המשכן מכסות עמודי המזרח], או אולי השתי אמות הן אחת על עובי העמוד שהוא אמה על אמה כמו שהביא המעשה חושב מהילקוט שמעוני רמז תכ"ב, ואמה השניה תלויה, ובזה נחשב שחצי היריעה תלויה על המסך משום שצריך שתי אמות כדי שאמה אחת תהיה תלויה.

ונראה שמשמע מל' רש"י שחצי היריעה ממש היתה תלויה על המסך, וא"כ היה נראה רק תוך המשכן, וזה הוי ככלה צנועה גם אם הוא מבפנים. וכן משמע מרש"י שבת צ"ח ב' ד"ה תרתי דכפלא שפי' שחצי היריעה היתה נוטה על רוח מזרחית שלא היו שם קרשים שהוא פתח למשכן ואין שם אלא מסך פרוש. מדכתב שלא היו שם קרשים משמע שלא היה שם דבר המעכב תליית יריעות עזים, ואפי' עמודי המסך. וכן נראה מהרוקח שפי' למ"ד שב' אמות תלויות חציה היתה תלויה אל פני האהל וממעטת באויר המשכן ב' אמות. אבל כמדומה לי שכל הציורים הם לא כזה, ואבקש מהרה"ג שליט"א לענות אם דברי נכונים.

תשובה: נראה נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

קפו) רש"י בסוף פרשת תרומה כתב שיתדות היו עשוין ליריעות האהל ולקלעי החצר כדי שלא תהא הרוח מגביהתן. אך החזקוני כתב טעם אחר, שע"י המיתרים והיתדות היריעות היו נמתחות יפה כדי שלא תהיינה שחות ונפלות לתוך המשכן. ונראה שלדעת החזקוני היתדות שהיו בעד היריעות היו בעד יריעות המשכן, שנראה שהעיקר חשש שהיריעות תפלו לתוך המשכן הוא על יריעות התחתונות ולא על יריעות העזים.

תשובה: אינו מוכרח

קפח) הריטב"א ביומא ע"א ב' (ד"ה אחד) כתב שהתוספות פירשו לענין דברים שנאמר שהם שש, ש'חד שיהא חוטן כפול ששה' היינו שיהא בכל חוט ששה חוטים, וממילא ידענא שהששה חוטים צריכים להיות שזורים יחד,

קצו) הרד"ק בשרש קלע (מובא במלבי"ם) כתב שהקלעים (קלעי החצר) נקראו קלעים כי נעשו מעשה פתוח כמו מקלעת פקעים (מלאכים א', ה', ח'). מה כוונתו.
תשובה: הכונה שהיו עליהן צורות

קצח) איתא בברייתא דמה"מ פ"ה ה"ד: כשהוא אומר ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב (במדבר ד' כ"ו) מה מן המשכן ולמזבח עשר אמות כך מן הקלעים ועד פתחה של חצר עשר אמות, ע"כ. וכ"ה בילק"ש רמז שע"ד.
לענין מנא ליה לברייתא שהיה עשר אמות מן המשכן למזבח, נראה דיליף ממזבח הפנימי שהיה רחוק עשר אמות מפתח המשכן, היינו שהיה צריך להיות רחוק לכל הפחות עשר אמות מפתח המשכן.
תשובה: נראה ישר (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראין ישרים)

גובה קלעי המזרח ומסך שער החצר

קצט) רש"י בפרשת תרומה הביא מחלוקת אם המזבח היה גבוה ג' אמות או י' אמות. בגמרא זבחים נ"ט ב', ס' א', מבואר שלמ"ד י' אמות קומתו הקלעים גבוהים ט"ו אמות, והא דכתיב "וקומה חמש אמות" היינו משפת מזבח ולמעלה, ולמ"ד שקומת המזבח ג' אמות הקלעים גבוהים חמש אמות. יש כמה שיטות בראשונים בענין גובה קלעי המזרח וגובה מסך שער החצר. רש"י בסוף פרשת ויקהל על הפסוק בענין מסך שער החצר "וקומה ברוחב חמש אמות לעומת קלעי החצר" פי' שלעומת קלעי החצר היינו כמדת קלעי החצר, ומשמע שר"ל שגובה מסך שער החצר שוה לגובה שאר הקלעים, ואם גובה המסך שוה לגובה שאר הקלעים נראה שגם גובה קלעי המזרח כזה. ונראה שכוונת רש"י בפרשת ויקהל היא שלמ"ד שקומת המזבח ג' אמות המסך וממילא קלעי המזרח גבוהים ה' אמות כגובה שאר קלעי החצר, ולמ"ד שקומת המזבח י' אמות המסך וממילא קלעי המזרח גבוהים ט"ו אמות כגובה שאר קלעי החצר.

תשובה: נראה נכון (נכלל במה שהשיב: ויתר הדברים נראים נכונים)

שמירת מקדש

ד) (איתא בריש מסכת תמיד כשהכהנים שומרים המקדש צריכים לשמור בעלייה). האם מדין שמירת מקדש לבנות עלייה במשכן כדי לקיים הדין שכהנים שומרים בעלייה (שנלמד מ"וילוו עליך וישרתוך" [במדבר י"ח ב'] כ"ו ב')

תשובה [בע"פ]: כן אם הדין מדאורייתא

(נראה להוסיף שהמפרש בריש תמיד ד"ה היו עליות כתב: לשמירת כהנים צריך עליות במקום גבוה כדנפקא לן בגמרא וילוו עליך וישרתוך וגזירת הכתוב היא. מדבריו מבואר שהוא מן התורה. נראה להוסיף עוד שהראב"ד שם כתב: וצריך לשמור הכהנים במקום הקדש ממש וכדאיתא בספרי כמו שהביא גם בפירושו הרב שמואל החסיד כדכתיב "אתה ובניך אתך לפני אהל מועד". [במדבר י"ח ב']

עמודי הפרוכת

קצג) הרמב"ן (שמות ל"ח כ"ז ד"ה את אדני הקדש ואת אדני הפרכת) כתב: "יקרא הכתוב המשכן קדש והבדיל הפרכת בעבור היותו מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים כאלו אמר את אדני הקדש ואת אדני קדש הקדשים". מדבריו משמע שאדני הפרכת נקראים אדני קדש הקדשים, וא"כ נראה שצ"ל שסובר שעמודי הפרכת היו בתוך קה"ק והפרכת היתה תלויה מחוץ לעמודים.

תשובה: אינה ראוי רק שזה משמש לצורך קה"ק לכן נקרא כן

תליית מסך פתח אהל מועד ומסך שער החצר

קצד) רש"י שמות כ"ו ל"ב ד"ה ארבעה עמודי פי' שיש כלונס שראש הפרוכת כרוך בה, ואיתא בברייתא דמה"מ פרק ד' ה"א דעשו על הפרוכת ארבעה תוברים. נראה דלרש"י יש כלונס גם למסך פתח אהל מועד ולמסך שער החצר, דמ"ש, וכן לענין התוברים.

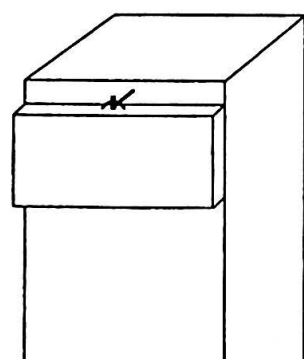
תשובה: מסתבר כן

החצר

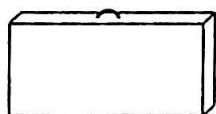
קצה) בענין עמודי החצר רש"י שמות כ"ז י' ד"ה נחשת פי' שעשה כמין קונדסין וטבעת נחשת קבועה באמצעו וכרך שפת הקלע סביביו במיתרים ותלה הקונדס דרך טבעתו באונקליות שבעמוד העשוי כמין וי"ו, ורוחב הקלע תלוי מלמטה והיא קומת מחיצות החצר. לכאורה בין קונדס א' לקונדס שני היה ג"כ שפה, רק שנתלה באויר. מטעם שתלו הקונדס באונקליות פשוטות הקונדס היה קצת נמוך מראשי העמודים, וא"כ צ"ל שהעמודים היו גבוהים קצת יותר מהקלעים.

תשובה: נ' נכון

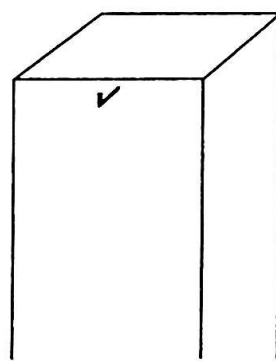
קצו) איתא בברייתא דמלאכת המשכן פרק ה הלכה ג: כיצד היה מעמיד את החצר היה נותן עשרים אדנים של נחשת בצפון ועשרים בדרום ועמוד תוך כל אחד ואחד וקונטיסין היו שם וטבעת קבועה באמצעיתן והיה נותן את הקונטיסין במיתרים ובעמודים והקונטיסין ארכן של כל אחד ואחד ששה טפחים ורחבו שלשה ותולה את הטבעת בתוך האנקלי שבעמוד וכורך בה את הקלע כמין קלע זה של ספינה וכו', ע"כ. וכן מובא ברש"י שמות כ"ז י' שהקלעים ניתלין ע"י הקונדס. מו"ר שליט"א בפירוש דעת (בריתא דמה"מ פ"ה ה"ג ד"ה וקונטיסין) הביא שהג"ר גדליה נדל שליט"א ביאר שנראה שהקונדסין היו מונחין ארכן לרוחב היריעה והיריעה היתה נכרכת סביבן, וכדרך שפירש"י בפרוכת שהיתה נכרכת סביב הכלונס וע"י הטבעת שהיתה קבועה בקונדס היה נתלה בהווין. אך אינו ברור לי מהו מקום הטבעת שבאמצע הקונדס, ובאיזה אופן הקונדס היה מונח בו"ו של העמוד, אם כזה:

קונדס על ו"ו

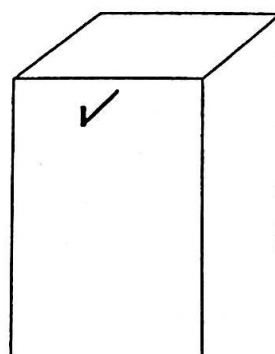
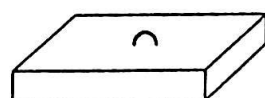
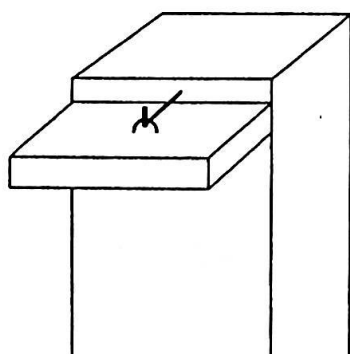

קונדס

עמוד עם ו"ו

ציור א

או כזה:

ציור ב

מהו דעת הרה"ג שליט"א בזה.
תשובה: לא הבנתי כ"כ השיטה